

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

**DOBROVOLNICTVÍ SENIORŮ, RESP.
PRO SENIORY**

**SENIOR VOLUNTEERING, RESP.
VOLUNTEERING FOR SENIORS**

Bakalářská diplomová práce

Ivona Syrová

Vedoucí bakalářské diplomové práce: doc. PhDr. Dana Sýkorová, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 31. března 2016

.....

Ivona Syrová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce paní doc. PhDr. Daně Sýkorové, Ph.D. za vedení při práci a poskytnutí cenných rad. Dále děkuji všem osobám, které vznik této bakalářské práce umožnili, především koordinátorům, kteří byli ochotni se mnou spolupracovat a poskytnout mi potřebné informace. Mé obrovské díky patří i rodině za jejich podporu a trpělivost.

Obsah

ÚVOD	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. DOBROVOLNICTVÍ	8
1.1 Vymezení dobrovolnictví a pojmů souvisejících	8
1.2 Historie dobrovolnictví - vývoj dobrovolnictví v české společnosti	10
1.3 Současná podoba dobrovolnictví	12
1.3.1 Legislativní ukotvení dobrovolnictví	12
1.3.2 Dělení dobrovolnictví	13
1.3.3 Motivace k dobrovolnické činnosti	15
2. SENIOŘI	17
2.1 Vymezení pojmu stáří a senior	17
2.2 Demografické stárnutí	19
2.2.1 Demografické stárnutí v České republice	19
2.3 Koncept aktivního stárnutí	21
3. DOBROVOLNICTVÍ SENIORŮ	23
3.1 Dobrovolnictví seniorů pro seniory	24
II. EMPIRICKÁ ČÁST	26
4. METODIKA VÝZKUMU	26
4.1 Cíle výzkumu	26
4.2 Výzkumné otázky a výzkumné hypotézy	27
4.3 Operacionalizace výzkumných hypotéz	29
4.4 Metoda a výzkumná technika	35
4.5 Výzkumný soubor	37
5. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	38
5.1 Organizace	38
5.1.1 Olomoucké dobrovolnické centrum JIKA	38

5.1.2 Obecně prospěšná společnost Maltéžská pomoc	39
5.1.3 Charita Olomouc	40
5.1.4 Shrnutí.....	41
5. 2 Interpretace výsledků dotazníkového šetření.....	42
5.1.2 Informovanost	42
5.2.2 Předchozí zkušenost.....	46
5.2.3 Ochota zapojit se do dobrovolnických programů	46
6. Shrnutí výzkumu	55
ZÁVĚR.....	57
Anotace.....	59
Seznam použitých zdrojů	60
Seznam grafů, tabulek a obrázků	66
Seznam příloh.....	69

ÚVOD

Téma „dobrovolnictví seniorů pro seniory“ bylo pro mne jasnou volbou hned od počátku. Se seniory pracuji již druhým rokem a musím přiznat, že jsem si tuto skupinu velice oblíbila. Témata stáří, stárnutí a staří lidé jsou dnes ve vyspělých zemích diskutována a to, z mého pohledu, především v negativních stanoviscích. I já jsem si dlouhou dobu stáří představovala jako pouhý konec života, kdy se člověk uzavírá sám do sebe a straní se společnosti. Především z dětství mám stáří spojováno, řekla bych až s „nerudností“. Obrazy vzteklé seniorky v tramvaji či dědečka na vozíku v nemocnici, hlasitě nadávajícího zdravotní sestře. Až práce na Univerzitě třetího věku v Olomouci mi pomohla odhalit fenomén stáří. Zde mi došlo, že senioři jsou významně heterogenní skupinou a není „senior jako senior“. Že stáří není koncem života, ale naopak začátkem nové životní etapy, kdy mohou senioři zažívat to, na co neměli během života dostatek času. Příkladem je dobrovolnictví.

Z vlastní zkušenosti vím, že dobrovolnictví je činností, kterou nepomáháme jen druhým lidem, ale také aktivitou, kterou můžeme povzbudit sami sebe. Dobrovolnictví nás může motivovat a podporovat v nás pocit užitečnosti a pozitivní přístup k životu. A to je právě to, co by mohlo být obrovským přínosem pro seniory. Zatímco oni nabízejí životní zkušenosti a dovednosti druhým lidem, sami si mohou z dobrovolnických aktivit odnášet pocit užitečnosti, nové sociální kontakty či pocit sounáležitosti a mnoho dalšího. A dobrovolnictví seniorů pro seniory? Křehkým seniorům, v převážné míře klientům sociální služby, by jejich vrstevníci mohli velmi dobře rozumět.

Svoji práci jsem rozdělila do dvou částí. V teoretické části se zaměřuji nejprve na fenomén dobrovolnictví. Jeho vymezení, historický kontext a současnou podobu. Pokračuji problematikou stáří a stárnutí, a to především z pohledu demografie a konceptu aktivního stárnutí, z něhož pak volně navazuji na dobrovolnictví seniorů. Cílem empirické části je zmapovat možnosti zapojení aktivních seniorů do formálně organizovaných dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů ve městě Olomouci.

Dobrovolnictví seniorů je obdivuhodné a je důležité jej podporovat a oceňovat. I když dobrovolnictví seniorů, natož pak seniorů pro seniory, není natolik rozšířené a časté, jak jsem se při volbě tohoto tématu domnívala, jsem i tak nakonec velice ráda, že jsem si toto téma zvolila a přispěla tak alespoň trochu svoji prací ke zvýšení povědomí o této záslužné činnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. DOBROVOLNICTVÍ

1.1 Vymezení dobrovolnictví a pojmů souvisejících

V české odborné literatuře je zatím téma dobrovolnictví poměrně opomíjeno a stojí mimo zájem akademických disciplín. Doposud vyšly v České republice pouze dvě studie dobrovolnictví, a to *Výzkum dárcovství a dobrovolnictví v České republice* (Frič a kol., 2001) a o devět let později *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v České společnosti na začátku 21. století* (Frič, Pospíšilová a kol, 2010).

Pojem dobrovolnictví není jednoznačně vymezen ani v literatuře světové. Neexistuje žádná univerzální, jednotná a oficiálně přijímaná definice dobrovolnictví. Příčinu tohoto faktu shledáváme v existenci širokého spektra typů dobrovolnických činností a odlišných oblastí, ve kterých se dobrovolníci angažují, s čímž se podrobněji seznámíme později.

Jak správně zdůrazňují Frič a Pospíšilová, definice dobrovolnictví, zvolený úhel pohledu a související typologie dobrovolnických aktivit předurčují výsledky empirických výzkumů a v závislosti na jejich zvolení jsou pak jednotlivé výsledky šetření nesrovnatelné (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s 9-24).

Dekker a Halman však nacházejí v různých definicích tři společné prvky, a to: dobrovolnictví je nepovinné

neplacené

a ve prospěch druhých (Pospíšilová, 2011, s 11).

V souladu s výše zmíněnými prvky je také definice Pennera, který popisuje dobrovolnictví „*jako dlouhodobé, plánované a svobodně zvolené prosociální chování, které je bez nároku na odměnu a ve prospěch cizích druhých osob a které se odehrává v kontextu organizace* (Pospíšilová, 2010, s. 111).“ Podle českých autorů Tošnera a Sozanské, kteří se věnují řízení a propagaci dobrovolnictví u nás, je dobrovolnictví charakteristické tím, že je činností vykonávanou bez nároku na mzdu, orientované na pomoc druhým lidem nebo

společnosti. Dobrovolníkem je pak každý člověk, který „...*bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti* (Tošner, Sozanská, 2002 s. 35).“

Duben u dobrovolnictví zdůrazňuje svobodnou volbu a spontánnost jedince, který svým rozhodnutím vykonávat dobrovolnou aktivitu nějakým způsobem přispívající k veřejnému blahu – „*Jádro koncepce voluntarismu spočívá v tom, že jednotlivci participují na spontánních, soukromých a svobodně zvolených aktivitách, které přinášejí nějaký efekt pro veřejné společné blaho, které je pociťováno participanty* (Duben, 1996, s. 158).“

V následujícím odstavci, hned na počátku teoretické části, považuji za nezbytné objasnit několik pojmů, které s dobrovolnictvím úzce souvisejí. Mezi tyto pojmy patří: dobročinnost, dárcovství, altruismus a filantropie.

Dobročinnost považujeme za jednu z občanských ctností, bez ohledu na to, zda jsme nebo nejsme věřícími lidmi. Dobročinnost rozdělujeme na dvě formy – a to dárcovství a dobrovolnictví (Tošner, Sozanská, 2002, s. 36).

Dárcovství – jedná se o peněžní či nepeněžní dar, určený buď konkrétnímu jedinci, nebo formou sbírek, nadací a nadačních fondů na veřejně prospěšné účely (Tošner, Sozanská, 2002, s. 36).

Altruismus – „*nesobecký způsob myšlení n. cítění, jednání ve prospěch druhých lidí (op. sobectví, egoismus)* (Klimeš, 1998, s 17).“

Filantropie – „*příležitostné pomáhání sociálně slabým, lidumilnost, dobročinnost* (Klimeš, 1998, s 173). Obecně je chápána jako pomoc druhým lidem. Základy filantropie můžeme najít především v křesťanské a židovské morálce (Tošner, Sozanská, 2002, s. 36).

1.2 Historie dobrovolnictví - vývoj dobrovolnictví v české společnosti

Pro správné pochopení významu a postavení dobrovolnictví v dnešní společnosti je nutné se krátce pozastavit nad historií této lidské činnosti. V následující části poukazují pouze na vývoj v české společnosti, nikoli historii světovou.

Fenomén dobrovolnictví tvoří významnou osu společenského soužití a vyrůstá z hluboce zakořeněných archaických základů lidského chování. O tom, že vzájemná lidská pomoc je zde od nepaměti, není pochyb. Neustále se však mění prostředí a proměňuje se institucionální rámec, ve kterém se dobrovolnictví odehrává (Frič a kol., 2001, s. 9).

Počátky dobročinnosti sahají hluboko do raného středověku a jsou spojovány s církví. Právě církve má na našem území největší a nejdelší tradici v dobrovolnictví. Od dob středověku je dobročinnost vnímána jako mravní povinnost, kterou za vlastní považuje každý jedinec. Samozřejmě se nedá porovnat s dnešní podobou dobročinnosti, lidé nebyli natolik aktivní a organizovaní, ale dobročinnost si taktéž nebylo nutné vynucovat, neboť pod tlakem křesťanské víry byla považována za „přirozenou“ pro každého občana. K významnému rozkvětu spolkové činnosti a s ní související dobročinnosti dochází v českých zemích zejména v 19. století. Vzniká řada vlasteneckých spolků na podporu umění, kultury, vědy a vzdělání. Některé z nich přetrvávají v obměněné podobě dodnes. Příkladem je organizace Sokol (Tošner, Sozovská, 2002, s. 29). Po vzniku samostatného Československa dochází k výraznému rozvoji dobročinnosti. Práce dobročinných spolků v tomto období byla nejvíce zaměřena na budování různých ústavů a zařízení. Zakládají se chudobince, ústavy pro choré, prázdninové osady, ozdravovny a mnoho dalších (Frič a kol., 2001, s. 24).

Vývoj byl v dějinách 20. století významně přerušeno dvěma momenty. Prvním byla německá okupace a druhým budování socialismu. Slibný vývoj dobročinnosti byl v České republice zničen německou okupací v roce 1938.

Stávající režim mnoho neziskových organizací zrušil úplně, ostatní byly reorganizovány a měly sloužit státní moci. Po 2. světové válce se dobrovolná činnost opět vzchopila a společně s obnovováním demokracie došlo také k obnovení občanských sdružení a organizované dobročinnosti. Mimo jiné také díky ní se Československo rychleji vzpamatovalo z válečného období (Frič a kol, 2001, s 24).

Největším zásahem do vnímání dobrovolnictví v české společnosti bylo období socialismu. Organizovaná dobročinnost není zcela zrušena, ale hůř, dobrovolnictví je podrobena ideologické očištění a politicky paralyzováno (Frič a kol, 2001, s 25). Komunismus byl lidem prezentován jako součást plně altruistické společnosti, kde vše bude zadarmo a všichni budou uvědoměle pracovat ve prospěch celku. V komunistické společnosti tak funguje „altruismus z donucení“, což v praxi vypadá tak, že kdo chce budovat kariéru, musí se společensky angažovat, kdo chce studovat, musí se účastnit brigád... Pojem „dobročinnost“ se tak v očích běžných lidí stává synonymem vynucené práce, což má přirozeně velký dopad i na obraz samotného pojmu do budoucnosti (Frič a kol, 2001, s 26, Tošner, Sozovská, 2002, s 29).

Obnova organizované dobročinnosti na demokratických základech mohla pokračovat až po roce 1989, kdy si pomalu získávala zpět svou legitimitu a navracela se mezi společensky uznávané aktivity. Byly obnoveny spolky a sdružení, které byly potlačeny minulým režimem. Došlo ale také k nebývalému rozvoji nových neziskových organizací, mezi něž patří i organizace s charitativním, sociálním, zdravotním zaměřením, organizace zaměřené na seniory, na příslušníky menšin nebo na tělesně či mentálně hendikepované. Zkrátka lidi, kteří jsou ve společnosti nějak znevýhodňováni (Tošner, Sozovská, 2002, s 31 – 40, Krátká a kol., 2011, s. 7).

1.3 Současná podoba dobrovolnictví

Dlouhou dobu u nás neexistovalo žádné specializované pracoviště, které by se věnovalo dobrovolnictví. Tato situace se změnila v roce 1999. Za podpory Nadace Open Society Fund a Points of Light Foundation zahajuje činnost první profesionálně vedené dobrovolnické centrum HESTIA – „Národní dobrovolnické centrum“, jako součást Programu rozvoje dobrovolnictví v zemích bývalého komunistického bloku. Posláním programu je především propagace a podpora dobrovolnictví ve společnosti. Toto poslání je realizováno mezinárodní spoluprací dobrovolnických programů a center, vzděláváním a výzkumem, uskutečňováním nejrůznějších dobrovolnických projektů a podobně. HESTIA se postupně rozšiřuje, a tak dnes působí na území republiky celá řada dobrovolnických center, která mají specificky obsahový charakter, daný místem a náplní své činnosti. Společným cílem dobrovolnických center je především metodická podpora organizací spolupracujících s dobrovolníky (Tošner 2014, s. 1-5, Krátká a kol. 2011, s 18).

1.3.1 Legislativní ukotvení dobrovolnictví

Významné změny v dobrovolnictví přinesl rok 2001, který byl vyhlášen Mezinárodním rokem dobrovolnictví, kdy se začalo pracovat na právní úpravě dobrovolnictví. Od 1. ledna 2003 platil v České republice zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (Tošner, 2014, s. 7-8). Díky tomuto zákonu je nově upraven status dobrovolníka v České republice. Zákon obsahuje také náležitosti smluv mezi vysílajícími organizacemi a dobrovolníkem, jsou zde uvedeny možné oblasti dobrovolnictví, časové ohraničení dobrovolnických aktivit a jiné formální náležitosti (HESTIA).

Díky tomuto zákonu a následným novelám zákona se dobrovolnictví stává v České republice známějším a uznávanějším.

1.3.2 Dělení dobrovolnictví

Jak jsem již zmiňovala výše, rozdílné přístupy k dobrovolnictví jsou zapříčiněny složitým vymezením možných typů, forem a oblastí působení dobrovolnické činnosti. Tuto problematiku přibližuji v následující části.

Existují dva typy dobrovolnictví, a to – dobrovolnictví *formální* a dobrovolnictví *neformální*. Neformální dobrovolnictví se jinak také nazývá dobrovolná občanská výpomoc. Tato forma dobrovolnictví je součástí každé společnosti již od prvopočátků, a to zejména pod vlivem křesťanské morálky. Jedná se jakoukoliv pomoc, kterou nezprostředkovává žádná organizace. Neformálním dobrovolníkem se stává občas každý z nás. Tato forma dobrovolnictví je ale těžce uchopitelná a tím, že není nijak zaznamenávána, nelze neformální dobrovolníky nijak kvantifikovat. Tento typ proto není předmětem výzkumů (Krátká a kol., 2010, s. 12).

Pokud se ale jedinec zapojuje do dobrovolnictví např. v domovech pro seniory, nemocnicích, školách, říkáme tomu formální nebo také organizované dobrovolnictví. Jedná se tedy o typ dobrovolnictví, které je zaštiťováno určitou organizací či institucí. Dobrovolnické organizace jsou většinou neziskové organizace, které zohledňují menšinové a individuální potřeby obyvatel a díky svému zaměření bývají nositeli morálních hodnot (Krátká a kol., 2010, s. 12).

Dobrovolnictví můžeme dále rozdělit do několika základních forem a to podle míry prospěšnosti konkrétním společenským skupinám: dobrovolná občanská výpomoc, dobrovolnictví jako projev občanské angažovanosti a dobrovolná služba.

- **Dobrovolná občanská výpomoc**, jedná se o výše zmíněné neformální dobrovolnictví, objevující se především v rámci rodiny, širšího příbuzenstva a sousedských vztahů. Vyznačující se prvky: samozřejmost, spontánnost a neočekávání odměny (Müllerová, 2011, s. 12).
- **Dobrovolnictví jako projev občanské angažovanosti**, zde rozlišujeme **dobrovolnou činnost vzájemně prospěšnou a dobrovolnou**

činnost veřejně prospěšnou. Kritériem zde je, je do jaké míry si chceme pomáhat především navzájem a do jaké míry chceme činností prospět ostatním, angažovat se v pomoci druhým lidem.

Vzájemně prospěšná: jedná se o činnost, vykonávanou za účelem realizace nějakých vzájemných cílů a poslání. Příkladem může být skautský oddíl či mateřská centra.

Veřejně prospěšná: tato forma vychází z potřeby být užitečný svému okolí, příkladem je – denní centrum pro seniory, kluby pro lidi s hendikepem, pomoc lidem bez domova apod. (Kalvach, 2011, s. 262 – 263, Frič, 2014 s 6-7).

- **Dobrovolná služba,** jedná se o činnost, která je vykonávána obvykle mimo svou vlast. Jde o vysílání dobrovolníků do zahraničí a zapojování se do různých „workcampů“. Této formě činnosti se v ČR věnuje řada organizací v programu – „Evropská dobrovolná služba“ (Kalvach, 2011, s. 262).

Formy dobrovolnictví dále dělíme z hlediska časového rámce. Rozlišujeme: příležitostné či jednorázové dobrovolnictví, pravidelné krátkodobé (do tří měsíců) a pravidelné dlouhodobé (nad tři měsíce) (Müllerová, 2011, s. 12).

Dalším kritériem dobrovolnické činnosti jsou oblasti dobrovolnictví. Dobrovolníci si mohou vybrat podle svých zájmů a osobního zaměření specifickou oblast, ve které chtějí jako dobrovolníci působit. Rozlišujeme tyto oblasti: dobrovolnictví ve zdravotnictví, dobrovolnictví v sociálních službách, dobrovolnictví v kultuře, dobrovolnictví ve sportu, dobrovolnictví se zaměřením na pomoc dětem a mládeži, dobrovolnictví v ekologii, mezinárodní dobrovolnictví, dobrovolnictví při mimořádných událostech, firemní dobrovolnictví, komunitní dobrovolnictví a dobrovolnictví v církevních a náboženských společnostech (DOBROVOLNIK).

1.3.3 Motivace k dobrovolnické činnosti

Jednou z klíčových otázek v souvislosti s dobrovolnictvím je, co motivuje člověka nezištně pomáhat druhým lidem? Motivy lidí, na základě kterých se k sobě chovají nebo nechovají přátelsky, škodí si nebo naopak pomáhají, utvářejí celé dějiny lidstva. O ukotvení toho, zda jsou lidé ve své podstatě dobří či zlí, se přou filosofové mnoho let (Tošner a Sozanská, 2006, s. 45). Motivací dobrovolníků se zabývali Frič a kolektiv ve svém výzkumu v roce 2001.

Wilson definuje altruismus jako „...*transcendentální kvalitu, která odlišuje lidské bytosti od živočichů* (1993, s. 146)“ Člověk se od primátů odlišuje tím, že si od narození ukládá do paměti vzorce chování. Tyto zkušenosti z dětství pak ovlivňují jeho chování po celý zbytek života. Pokud již od dětství spolupracuje s členy své rodiny, spolužáky, sousedy a odnáší si tak dobré vzorce chování, je dobrá šance, že jako dospělý se bude aktivně a prospěšně zapojovat do dění společnosti (Frič, 2014, s. 1). Frič vymezuje reciproční, normativní, emocionální, křesťanský a pravý altruismus. Na základě nich vytipoval tři základní motivace k dobrovolnictví, které se u jedince vždy protínají, přičemž jedna má vždy dominantnější vliv.

- Konvenční motivace k dobrovolnictví – „*O konvenční motivaci mluvíme, v případě, že dobrovolníka vedly k dobrovolnické práci buď morální normy nejbližšího okolí, nebo obecné neformální společenská pravidla chování, nejčastěji obojí* (Frič a kol, 2001, s 67)“ To znamená, že dobrovolník se stal dobrovolníkem na základě norem nebo nějakých neformálních pravidel dané společnosti, v mnoha případech se opírá o principy křesťanské morálky.
- Reciproční motivace k dobrovolnictví – „*Recipročně motivovaní dobrovolníci chápou svoji práci jako organické spojení dobra pro jiné a vlastního prospěchu* (Frič a kol, 2001, s 68).“ Takoví dobrovolníci chápou dobrovolnictví jako konání dobra pro druhé, ale vidí v něm i vlastní prospěch.

- Nerozvinutá motivace k dobrovolnictví – tato motivace je založena na více aspektech, jako třeba důvěra v organizaci a pocit, že prostřednictvím dobrovolnictví je možné se podílet na šíření dobré myšlenky (Frič a kol, 2001, s 68).

Porovnáme-li výše zmíněné typy motivací s formami dobrovolnictví, pak můžeme říci, že konvenční motivace se projevuje v občanské výpomoci, nerozvinutá motivace má nejbližší k dobrovolnictví veřejně prospěšnému a reciproční potom k dobrovolnictví vzájemně prospěšnému (Tošner, Sozanská, 2006, s. 47).

Význam dobrovolnictví z hlediska jedince můžeme spatřovat v několika směrech. Činnost dobrovolníkovi přináší nové zážitky, zkušenosti, přátele, ale také možnost seberealizace, možnost být užitečný. Při této práci uplatňuje své schopnosti a nabývají nových dovedností. Pro dobrovolníka, který je nezaměstnaný nebo pro seniory, kteří právě nastoupili do důchodu, má dobrovolnická činnost význam v oblasti udržení si sociálních dovedností spojených s prací. V neposlední řadě je dobrovolnictví možností smysluplného trávení volného času (Šormová, Klégová, 2006, s 13).

2. SENIOŘI

Stáří je poslední vývojovou etapou lidského života. „*Každý stárne. I ten, kdo si myslí, že se ho stáří netýká, se pomalu a jistě blíží k obávané hranici, kdy „oficiálně“ začínáme stárnout* (Haškovcová, 2010, s. 9).“

V druhé kapitole teoretické části se zaměřuji na seniory. Podávám výklad pojmů stáří a senior. Poukazuji, na v poslední době velmi diskutované téma demografického stárnutí a s tím související koncept aktivního stárnutí.

2.1 Vymezení pojmu stáří a senior

Pro jakoukoli práci, zabývající se seniory, je stěžejním bodem přesné vymezení této skupiny populace. Stanovení hranic stáří, ujasnění si toho, koho vlastně za starého či seniora již považujeme a koho ještě ne a na základě jakých znaků a kritérií?

Jednou ze základních charakteristik stanovení stáří je kalendářní věk. Věkové kategorie jsou členěny hned několika způsoby. Například světová zdravotnická organizace vychází z následujícího rozdělení:

30 – 44 let – dospělost

45 – 59 let – střední věk

60 – 74 let – počínající, časně stáří

75 – 89 let – vlastní stáří

90 a více let – dlouhověkost (Haškovcová, 2010, s. 16).

Jiné členění stáří uvádí Mülpachr:

65 – 74 – mladí senioři

75 – 84 – staří senioři

85 a více – velmi staří senioři (na významu nabývá sledování soběstačnosti a zabezpečení) (Mülpachr, 2004, s 20 – 21). Všimněme si, že například Mülpachr posouvá hranici stáří ze 60 na 65 let.

Rabušic poukazuje na to, že v současné době se pracuje buď s věkovou hranicí 60 nebo 65, ovšem je tomu tak bez existence objektivního odůvodnění. Stáří považuje za pouhou konvenci a sociální konstrukt, který vznikl z potřeb administrativy sociálního státu. Za mnohem důležitější považuje subjektivní vnímání věku (Vohralíková, Rabušic, 2004, s. 6).

I když jde o ukazatel důležitý, samotný věkový údaj není dostatečně vypovídající. Výše vymezené stáří můžeme nazvat kalendářním nebo také chronologickým stářím (Stuart-Hamilton, 1999, s. 19). Mülpachr dále zmiňuje stáří biologické a stáří sociální. Biologické stáří poukazuje na fyzické fungování člověka a celkový stav jeho organismu. Sociálním stářím jsou myšleny změny rolí, životního způsobu a ekonomického zajištění. Stáří je tak v tomto smyslu chápáno jako sociální událost (2004, s. 19 – 22).

Jako synonymum pro označení starého člověka, je používán pojem „senior“. Pojem opět není v odborné literatuře ani po právní stránce jednoznačně vymezen. Jak poukazují Jaroševská a Roule, není právní ani statistickou kategorií, ale kategorií sociologickou (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 47). Je používán především pro svoji emocionální neutralitu, nahrazuje oficiálně používaný pojem důchodce a označuje člověka v celém období senia (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 48).

Ve své práci chápu stáří jako, zákonitý a dovršující proces vývoje člověka. Jako přirozené období lidského života, které se vztahuje k celému předešlému životnímu období a je doprovázen biologickými a sociálními změnami. Vzhledem k charakteru mé práce zohledňuji ve výzkumu hranici stáří podle světové zdravotnické organizace WHO – 60 let.

2.2 Demografické stárnutí

Demografické stárnutí je jedním z nejdiskutovanějších témat, které se dotýká všech vyspělých evropských zemí, včetně České republiky. Stárnutí populace je způsobeno několika příčinami. Jak upozorňuje Kafková, hlavní příčiny můžeme spatřovat v druhé demografické tranzici. Dochází ke snížení porodnosti dané hodnotovou proměnou společnosti za současného prodlužování života a snižování úmrtnosti, jakožto důsledku medicínského pokroku (2013, s. 14).

Mluvíme-li o stárnutí populace, jedná se o proces, kdy dochází k výrazné změně věkové struktury obyvatelstva takovým způsobem, že se snižuje podíl dětí mladších 15 let a naopak výrazně vzrůstá podíl osob starších 65 let (DEMOGRAFIEINFO). Tato situace s sebou přináší mnoho nových problémů, kterým jsou vystavováni demografové, sociologové, ekonomové, lékaři, ale především politologové. Nejčastější obavy, vyvolávané touto změnou, se pojí například s financováním důchodového systému, růstem nátlaku na sociální zabezpečení, zdravotní péči a nedostatkem pracovních sil na trhu práce. V neposlední řadě se tento problém také promítá do otázek postavení seniorů ve společnosti (DEMOGRAFIEINFO, Rabušic, 1993, s. 24).

2.2.1 Demografické stárnutí v České republice

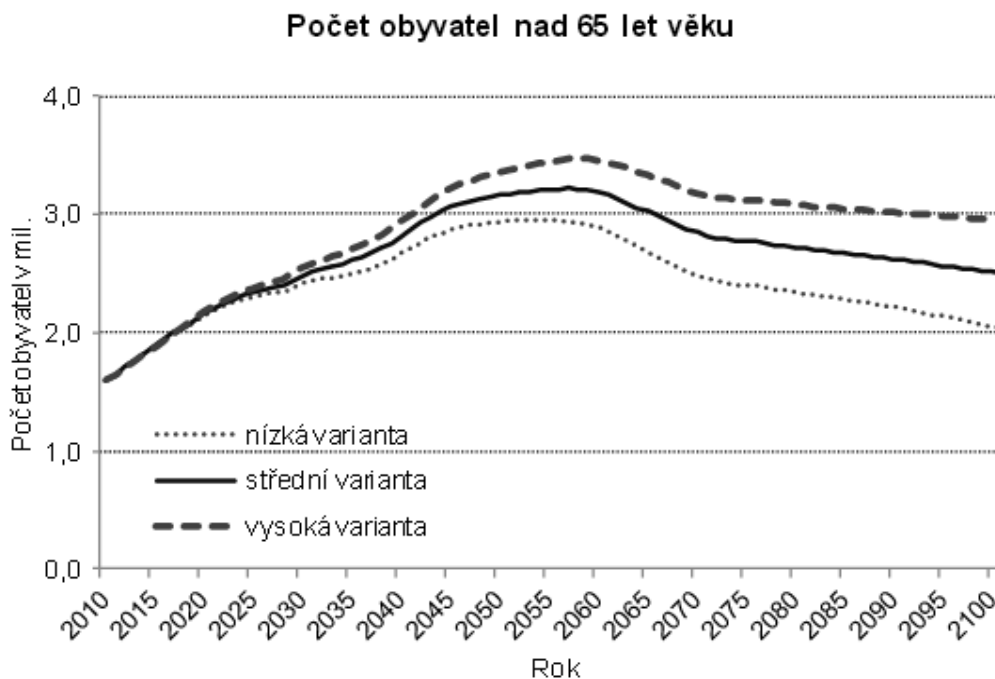
Jak již bylo nastíněno výše, trend stárnutí populace se nevyhýbá ani České republice. I zde je patrné, že se potýkáme s nárůstem lidí v seniorském věku a podle dlouhodobých prognóz budoucího vývoje věkové struktury obyvatelstva bude počet starších osob v populaci ČR i nadále výrazně narůstat (Projekce obyvatelstva České republiky 2013, s. 3).

Nejnovější projekce statistického úřadu byla vypracována v roce 2013 a navazuje na výsledky Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011. I tato projekce upozorňuje na to, že k největším změnám dojde bezesporu v kategorii seniorské - 65 a více let. Obyvatel v tomto věku bude výrazně přibývat. „*V růstu jejich*

počtu se bude odrážet zejména nepravidelnost věkové struktury a očekávané další prodlužované naděje dožití. Absolutně se může počet osob ve věku 65 a více let do roku 2057, kdyby měl kulminovat, téměř zdvojnásobit za současných 1,7 mil na 3,2 mil. (Projekce obyvatelstva České republiky 2013, s. 5 - 7).“

Počet a podíl dětí se v současné době zvýšil, ale je stále nižší než na počátku století (16%). V dalších dvaceti letech by podle prognózy měl podíl dětí klesnout na 12,1% a po zbytek hodnoceného období (2100) bude jejich zastoupení kolísat mezi 12 – 13% (Projekce obyvatelstva České republiky 2013, s. 5 - 7).

Základním rysem vývoje obyvatelstva ČR v nadcházejících desetiletích tak bude jednoznačně progresivní stárnutí.



Graf č. 1 – Počet obyvatel nad 65 let věku

(zdroj: Projekce obyvatelstva České republiky 2013, s. 6)

2. 3 Koncept aktivního stárnutí

S demografickým stárnutím populace se také vynořují otázky typu, jaké místo a roli seniorům v současné společnosti vymezit a jak naplňovat ideu *konceptu aktivního stárnutí* (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 11). Veselá a Veselá upozorňují, že i když v období vyššího věku přibývá potřeba sociální a zdravotní péče, není právě tato péče to jediné, co senioři od společnosti očekávají. Nestojí pouze o soucit a pomoc, ale chtějí také stejná práva a možnosti jako generace mladší. Chtějí žít samostatný plnohodnotný život, který je úměrný věku, tělesným a duševním schopnostem (J. Veselá, P. Veselá in Smutek, Kappl, 2006 s. 119). Cílem konceptu aktivního stárnutí je vnímat demografické změny pozitivně a tím co nejvíce podporovat aktivitu u starých lidí, prodlužovat ve zdraví prožité roky a zlepšit kvalitu života pro všechny. Nejde o pouhé zlepšení fyzického stavu seniorů, ale o podporu celkové životní spokojenosti u všech, včetně těch jedinců, kteří jsou nějakým způsobem nemohoucí nebo potřebují péči (Kafková in Štěpánková, 2014, s. 65). Ve společnosti vždy existovali staří lidé, nikdy však jejich počet nedosahoval takových hodnot, jako je tomu dnes. Koncept aktivního stárnutí reaguje na tuto situaci a jeho cílem je redefinovat významy stáří a celkový přístup celé společnosti ke starým lidem.

Neexistuje jednoznačná shoda o tom, jak přesně definovat aktivní stárnutí. Všechny definice však zůstávají na velmi obecné úrovni, což vede k tomu, že koncept v praxi nabývá mnoha podob. Vždy však zůstává zachován důraz na produktivní úspěšné stárnutí, jako podporování zachování dobrého zdravotního stavu a zapojování se do veřejného dění, jednak v rámci společnosti, ale i v rámci rodiny (udržování mezigeneračních vztahů). Stejně jako Kafková, vycházím z definice světové zdravotnické organizace WHO: „*proces co nejlepšího využití příležitostí pro zdraví, participaci a bezpečnost ke zlepšení kvality života lidí v průběhu stárnutí* (Kafková, 2013, s 28)“. Tento koncept začala Světová zdravotnická organizace používat až v 90. letech 20. století a důvodem jejího vzniku byla snaha vytvořit koncepci, která je

maximálně inkluzivní, a která spojuje zdraví a aktivitu (Kafková in Štěpánková, 2014, S 65). Autorka upozorňuje také na to, že slovo aktivní se vztahuje na všechny oblasti života – společenské, ekonomické, kulturní, duchovní i občanské, ne jen na schopnost fyzické aktivity, či participace na trhu práce (Kafková, 2013, s. 28).

Koncept je prezentován jako řešení jednak pro společnost (reakce na demografické stárnutí), ale také jako řešení pro seniory samotné. Poukazuje na několik oblastí a to, prodlužování participace na trhu práce, aktivní zapojení do rodinného života, aktivní zapojení do komunity a aktivně trávený volný čas (Hasmanová Marhánková, 2013, s. 17).

Úskalí konceptu, jak poukazuje Kafková, jsou nacházena v tom, že přestože původním smyslem bylo podporovat příležitosti na participaci ve všech sférách společnosti, bývá koncept často zužován či různě redukován. A to především na pouhé prosazování především ekonomické aktivity ve vyšším věku (Kafková in Štěpánková, 2014, s 69). Tento fakt můžeme spatřovat i v dokumentu *Kvalita života ve stáří* (Národní program přípravy na stárnutí na období 2008 až 2012), kde je aktivní stárnutí také především spojováno s ekonomickým růstem a zaměstnaností. Lidé musí být zdravější a spokojenější, aby mohlo být využito potenciálu starší generace na trhu práce (Kvalita života ve stáří 2008).

Pohled, který je zaměřen více na jedince, než na společenské potřeby, přináší Haškovcová. Ta je přesvědčena o tom, že koncept by měl být založen především na tom, že délka lidského života se v současnosti může ne jen prodlužovat, ale především zkvalitňovat. Mladší senioři dnes mají celou řadu možností, jak ještě využít své fyzické zdatnosti. Mělo by být jejich volbou, jakým způsobem budou aktivní. Zda setrvají na trhu práce, a nebo dají přednost plnohodnotnému trávení volného času podle svých individuálních představ (Haškovcová, 2010, s. 170).

3. DOBROVOLNICTVÍ SENIORŮ

V důsledku stárnutí populace se ve společnosti vyskytují různé pohledy na stáří a na seniory jsou tak kladena odlišná očekávání. Zatímco dříve byli staří lidé spojováni s pasivitou a na seniory bylo nahlíženo především jako na ty, kteří jsou nemohoucí a tak závislí na pomoci druhých, příkladem je gerontosociologická teorie vyvázání (disengagement theory), která chápe proces stárnutí jako dobu ústupu stárnoucího jedince ze sociálních rolí a vztahů (Sýkorová, 2007, s. 35), dnes jsou již tyto představy o stáří vyvráceny a naopak, v důsledku zvyšujícího se počtu seniorů ve společnosti, je od jedinců očekávána co nejdéle možná integrovanost ve všech sférách sociálního života. Měníci se demografická situace si vyžaduje, a bude vyžadovat i do budoucna, stále větší spolupráci lidí z různých věkových skupin. Jedním z dobrých příkladů občanské participace seniorů je **dobrovolnictví**. O tom, že je dobrovolnictví stále více vnímáno, jako důležitá součást občanské společnosti, svědčí i fakt, že rozvoj dobrovolnictví je jednou z priorit Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017. Vizí kapitoly „Dobrovolnictví a mezigenerační spolupráce“ je, aby se senioři stali nedílnou, aktivní a samozřejmou součástí naší společnosti. Autoři plánu se zaměřují na bariéry, které brání seniorům zapojovat se do dobrovolnických aktivit a na možná opatření, jak tyto bariéry odstranit (Národní akční plán 2013 až 2017). Jak upozorňuje Frič, dobrovolnictví podporuje ideu vzájemnosti a pospolitosti a je důležitým činitelem integrace (Frič a kol., 2011). Křivokladský vidí v dobrovolnictví seniorů také možnost předávání kulturního a společenského dědictví (Křivokladský, 2011, s. 64).

Dobrovolnictví seniorů je považováno za jednoznačně velmi přínosnou formu aktivního stárnutí, prospěšnou jednak společnosti, ale také seniorům samotným. Dobrovolnictví může být dobrým zdrojem sociálních kontaktů, přináší možnost být potřebný a uplatnit své znalosti a dovednosti i po odchodu z trhu práce, využít svůj potenciál ve prospěch komunit, ale i celé společnosti. Seniorům může přinést pocit uspokojení z pomoci druhým, pocit potřebnosti

a seberealizace, možnost vytváření nových přátelství, možnost navázání kontaktu s novými lidmi a aktivního trávení volného času.

3.1 Dobrovolnictví seniorů pro seniory

Jak upozorňují Rabušic a Vohralíková, populace současných seniorů je vnitřně velmi heterogenní a to také kvůli značnému věkovému rozpětí. (Rabušic, Vohralíková, 2004, s. 13). „*Jistě všichni cítíme, že existují markantní rozdíly mezi čerstvými šedesátníky na straně jedné a lidmi pětadesátiletými či staršími na straně druhé, takže je užitečné vědět, jaká je vnitřní věková struktura seniorské populace* (Rabušic, Vohralíková 2004, s. 13).“ Právě díky tomuto faktu se, v souvislosti s dobrovolnictvím, na seniory zaměřujeme ve dvou směrech. První, již výše zmíněný, kdy se aktivní soběstačný senior zapojuje do dobrovolnických aktivit, a druhý, kdy je senior klientem sociální služby, která poskytuje také aktivizační služby, v rámci kterých se mohou dostávat do styku s dobrovolníky.

Kalvach dělí seniory podle míry soběstačnosti do několika skupin:

- zdatní senioři – vykazují dobrou tělesnou a duševní kondici, nemají limitaci pro pohybové zátěže
- nezávislí senioři – za standardních podmínek nemají problém se soběstačností, dobře zvládají běžné aktivity, nejsou odkázáni na pomoc druhých lidí (Kalvach, 2004, s. 169 – 170).

Tyto dvě skupiny jsou tak můžeme považovat za možné potencionální dobrovolníky.

- křehcí senioři – mají problém s instrumentálními aktivitami běžného života, balancují na hranici soběstačnosti, obvykle vyhledávají např. domy s pečovatelskou službou a jiné sociální služby
- závislí senioři – senioři se závažným funkčním deficitem, potřebují trvalou pomoc rodiny nebo profesionálních služeb

- zcela závislí – jsou lidé obvykle upoutaní na lůžko nebo s těžkým mentálním deficitem, nezvládají základní sebeobsluhu.

Závislí a zcela závislí senioři jsou zpravidla klienty dlouhodobé ústavní péče (Kalvach, 2004, s. 169 – 170). Zbývající tři pak vnímáme jako potencionální klienty dobrovolnických aktivit.

Staří lidé disponují vlastnostmi, které jsou při dobrovolnictví v rámci pomoci křehkým či závislým seniorům výhodou, jsou schopni citlivě vnímat potřeby druhých lidí, mají cenné a praktické zkušenosti z průběhu celého předchozího života, především se nacházejí ve stejném životním období, jsou tak schopni druhé seniory lépe pochopit a pomoci jim. Na podporu vzájemné solidarity mezi seniory a rozvoje dobrovolnictví seniorů pro seniory vznikl v roce 2013 projekt „Dobrá duše“, který přetrvává i v letech následujících. *„Cílem akce je vyhledat jednotlivce z řad seniorů, kteří rádi ve svém volném čase poskytnou pomoc seniorům, kteří jsou sami, nemají dostatečné rodinné zázemí či jejich rodina je ve větší vzdálenosti nebo se jen snaží pomoci s přizpůsobením života v institucionálních zařízeních (DOBRADUŠE).“*

Myšlenka dobrovolnictví seniorů pro seniory je bezpochyby zajímavá. Jak je tomu ale ve skutečnosti s její realizací? Jaké možnosti zapojení se do dobrovolnických programů nabízí seniorům město Olomouc a jaké je současné zapojení seniorů do těchto programů přibližuje empirická část práce.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

Empirické část se zabývá výzkumem dobrovolnických aktivit aktivních seniorů ve prospěch křehkých a závislých seniorů ve městě Olomouci. Nejprve mapuje možnosti zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů a aktuální zapojení seniorů v těchto programech. Na základě zjištěných faktů navazuje kvantitativním výzkumem zaměřeným na informovanost a potencionální zájem zapojit se do těchto činností aktivních seniorů Univerzity třetího věku v Olomouci.

4. METODIKA VÝZKUMU

4.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu bylo zmapovat možnosti zapojení aktivních seniorů do formálně organizovaných dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů ve městě Olomouci, jejich informovanost o těchto možnostech a potencionální zájem se do těchto aktivit zapojit.

Výzkum byl realizován ve dvou vzájemně navazujících etapách:

1. Cílem první etapy bylo zjistit potenciál formálních dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů ve městě Olomouci.
2. Cílem druhé etapy výzkumu bylo zjistit, jaká je informovanost a zájem aktivních seniorů o možnosti zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů ve městě Olomouci.

4.2 Výzkumné otázky a výzkumné hypotézy

Pro první etapu byly formulovány tyto výzkumné otázky:

VO1.1: Jaké organizace zprostředkovávají možnost zapojit se do formálních dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů ve městě Olomouci?

VO1.2: Jakým způsobem organizace zprostředkovávají možnost zapojit se do formálních dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů ve městě Olomouci?

VO1.3: Jaká je míra zapojení aktivních seniorů do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů v rámci těchto organizací ve městě Olomouci?

Pro druhou etapu byly formulovány tyto výzkumné otázky:

VO2.1: Jaká je míra informovanosti aktivních seniorů o možnostech zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů?

VO2.2: Jaký je zájem aktivních seniorů o možnosti zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů?

Hypotézy pro druhou etapu výzkumu byly formulovány z poznatků teoretické části a na základě výstupů z etapy první:

H2.1.1 Míra informovanosti aktivních seniorů o možnostech zapojení se do dobrovolnických programů ve prospěch křehkých a závislých seniorů souvisí s mírou deklarované ochoty zapojení se do těchto programů.

H2.1.2 Agitace k zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů prostřednictvím multimédií je častější, než agitace přímá.

H2.2.1 Ženy vykazují vyšší míru deklarované ochoty zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů než muži.

H2.2.2 Aktivní senioři vykazují nižší míru deklarované ochoty zapojit se do dobrovolnických činností ve prospěch křehkých a závislých seniorů než do dobrovolnických činností v jiných oblastech.

H2.2.3 Aktivní senioři s předchozí zkušeností se zapojením se do jakékoli dobrovolnické činnosti deklarují vyšší ochotu zapojit se do dobrovolnických programů ve prospěch křehkých a závislých seniorů.

H2.2.4 Čím nižší je věk aktivního seniora, tím vyšší je deklarovaná ochota zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů.

H2.2.5 Věřící senioři deklarují vyšší ochotu zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů než senioři nevěřící.

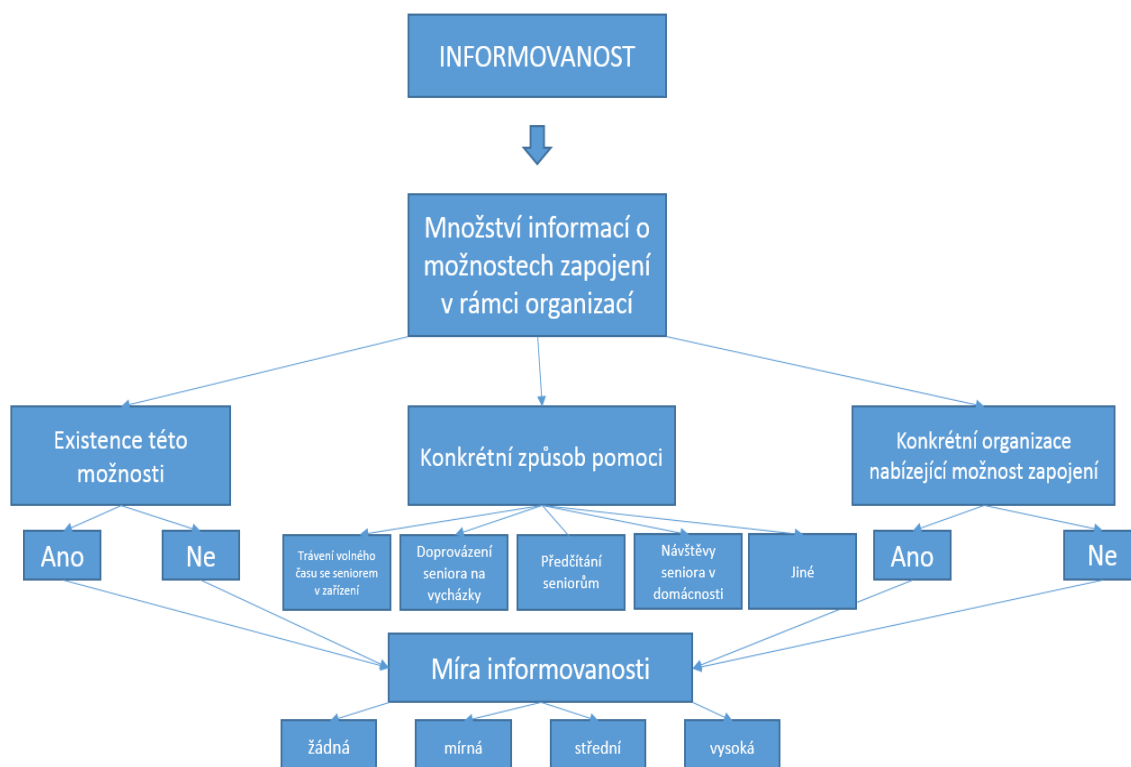
4.3 Operacionalizace výzkumných hypotéz

VO2.1: Jaká je míra informovanosti aktivních seniorů o možnostech zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů?

H2.1.1 Míra informovanosti aktivních seniorů o možnostech zapojení se do dobrovolnických programů ve prospěch křehkých a závislých seniorů souvisí s mírou deklarované ochoty zapojení se do těchto programů.

Informovaností rozumíme množství informací, kterými jedinec či skupina disponují a které mohou aktivně šířit. V užším slova smyslu se za informovanost pokládá jen suma prověřených skutečností odpovídajících informací. (Maříková a kol, 1996, s. 429) *Informovanost* je polytomická proměnná, nabývající hodnot: 1. žádná, 2. mírná, 3. střední, 4. vysoká.

Bude zjišťována otázkami číslo 1,2 a 3.



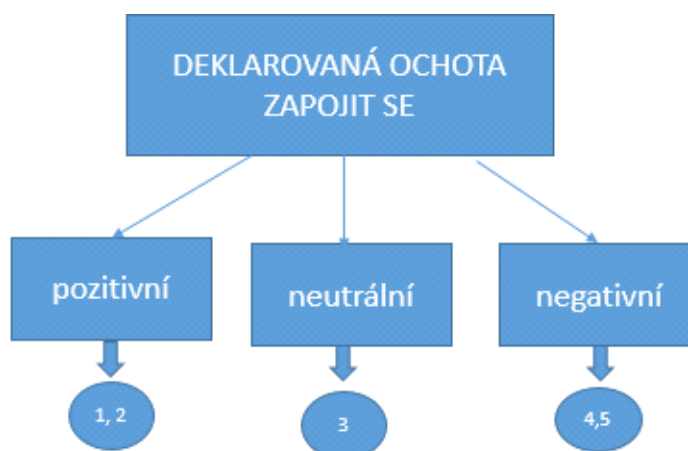
Obrázek č. 1 – Informovanost

Za mírnou informovanost považujeme schopnost zodpovědět jednu ze tří otázek. Za střední, dvě ze tří otázek a za vysokou všechny tři otázky.

U otázky týkající se konkrétních organizací nabízejících možnost zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů vybíráme z odpovědi *ano*, *ne*. V případě uvedení možnosti *ano* vyžadujeme jmenování organizace. Za správné odpovědi považujeme tyto možnosti: *Maltézská pomoc*, *CHARITA Olomouc*, *JIKA Olomouc*. V případě uvedení odpovědi *ano*, ale neuvedení konkrétní organizace, budeme odpověď hodnotit jako *ne*.

Deklarovanou ochotou zapojit se rozumíme pozitivní nebo negativní volní připravenost participovat na dobrovolnických aktivitách. *Deklarovaná ochota zapojit se* je polytomická proměnná, nabývající hodnot:

1. pozitivní, 2. neutrální, 3. negativní. Bude zjišťována otázkami číslo 7 a 8.



Obrázek č. 2 – Deklarovaná ochota zapojit se

Měřena bude na Likertově škále. Měřicí škála bude stanovena od jedné do pěti, přičemž jedna bude znamenat jednoznačnou ochotu zapojit se a pět jednoznačnou neochotu zapojit se.

H2.1.2 Agitace k zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů prostřednictvím multimédií je častější, než agitace přímá.

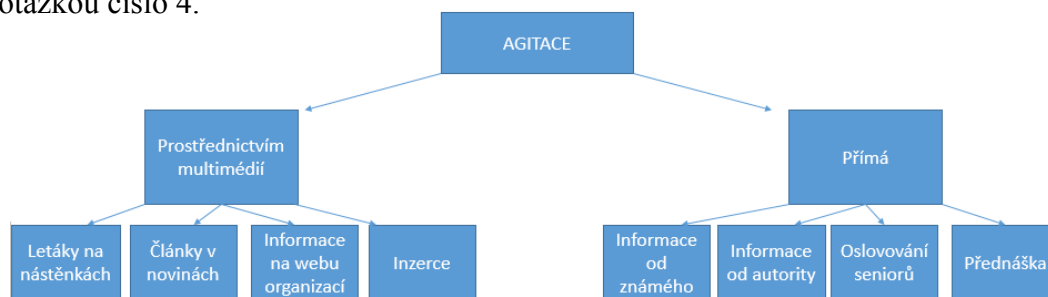
Agitací rozumíme nabídku zapojení se do dobrovolnických aktivit, přičemž bude rozlišována agitace přímá a agitace prostřednictvím multimédií.

Přímá agitace je polytomická proměnná, nabývající hodnot:

1. přednáška s cílem propagace a získání dalších dobrovolníků z řad seniorů – jedná se o cílenou přednášku, která je primárně zaměřena na představení dobrovolnických programů ve prospěch křehkých seniorů,
2. informace od autority – autoritou označujeme takovou osobu, jejíž názory, postoje či rozhodnutí ostatní členové skupiny obvykle přijímají a řídí se jimi. Za autoritu považujeme např. církevní autoritu, politickou autoritu...
3. oslovení seniorů – oslovování k zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů v rámci nějaké akce pro seniory např. seniorů v klubech pro seniory,
4. informace od známého – vybízení k zapojení se do dobrovolnických aktivit známou osobou, např. přátelé, rodina.

Agitace prostřednictvím multimédií je polytomická proměnná, nabývající podob:

1. letáky na nástěnkách veřejných prostorů,
2. informační články o dobrovolnických aktivitách v novinách,
3. informace na webových stránkách organizací,
4. inzerce (hledání nových dobrovolníků). Agitace bude zjišťována otázkou číslo 4.



Obrázek č. 3 – Agitace

VO2.2: Jaký je zájem aktivních seniorů o možnosti zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů?

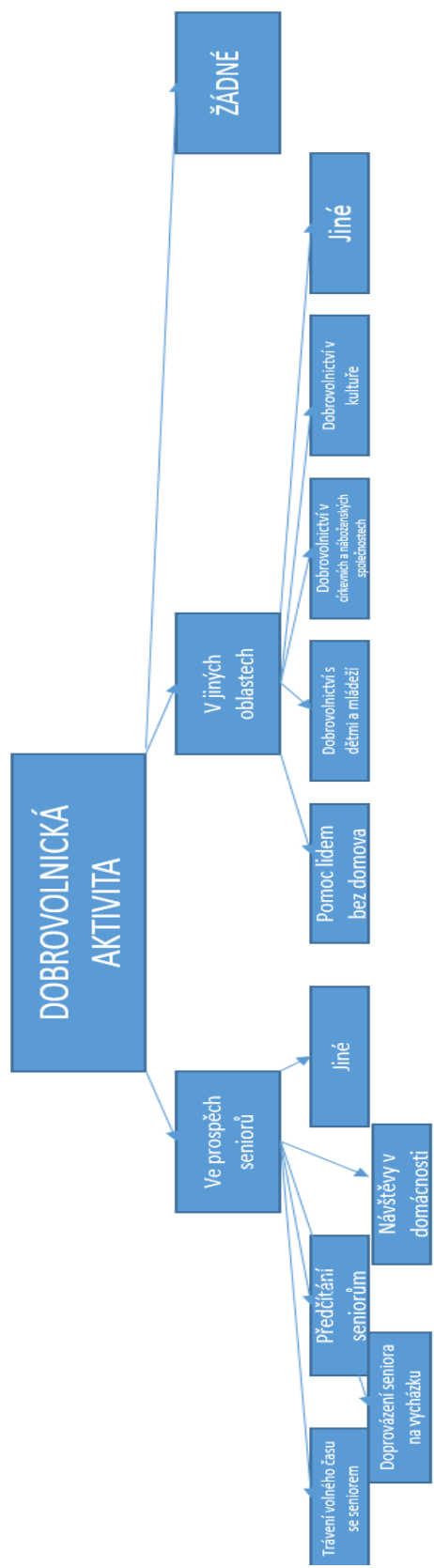
H2.2.1 Ženy vykazují vyšší míru deklarované ochoty zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů než muži.

Pohlaví je dichotomická proměnná, která nabývá hodnot žena – muž. Bude zjišťována otázkou číslo 9.

H2.2.2 Aktivní senioři vykazují nižší míru deklarované ochoty zapojit se do dobrovolnických činností ve prospěch křehkých a závislých seniorů než do dobrovolnických činností v jiných oblastech.

Dobrovolnickými aktivitami rozumíme všechny aktivity, které jedinec vykonává v rámci nějaké organizace, a to z vlastního rozhodnutí, pro druhé lidi a bez nároku na finanční odměnu.

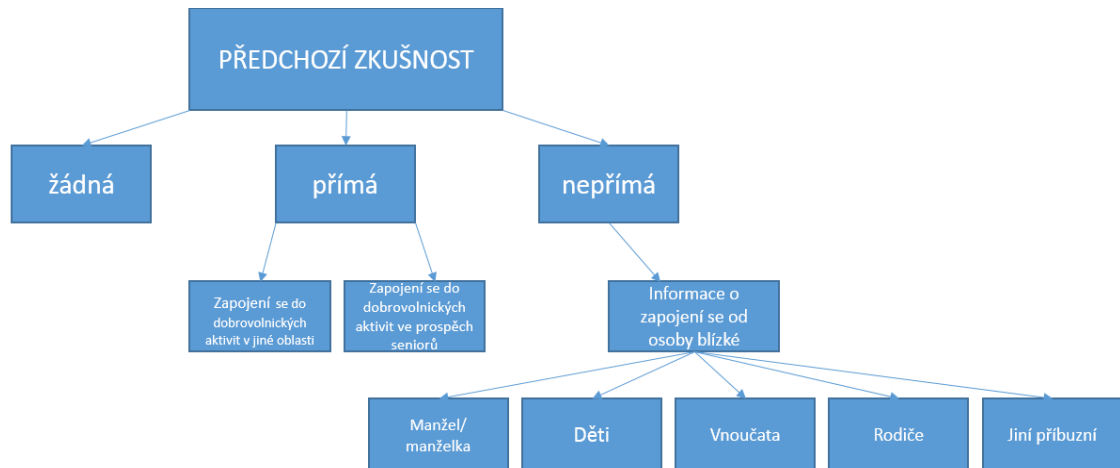
Dobrovolnickými aktivitami v oblasti pomoci seniorům rozumíme všechny aktivity, které jedinec vykonává v rámci nějaké organizace, a to z vlastního rozhodnutí, pro druhé lidi a bez nároku na finanční odměnu. Tato pomoc je zaměřena na cílovou skupinu seniorů. Bude měřena otázkami č. 7 a 8.



Obrázek č. 4 - Dobrovolnická aktivita

H2.2.3 Aktivní senioři s předchozí zkušeností se zapojením se do jakékoli dobrovolnické činnosti deklarují vyšší ochotu zapojit se do dobrovolnických programů ve prospěch křehkých a závislých seniorů.

Předchozí zkušenost znamená, že senior (přímá) nebo osoba blízká (nepřímá) v minulosti participovali na dobrovolnické činnosti v jakékoli oblasti. *Předchozí zkušenost* je *polytomická* proměnná, nabývající podob: 1. žádná, 2. přímá, 3. nepřímá. Bude měřena otázkami číslo 5 a 6.



Obrázek č. 5 – Předchozí zkušenost

H2.2.4 Čím nižší je věk aktivního seniora, tím vyšší je deklarovaná ochota zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch křehkých a závislých seniorů.

Věk je *polytomická* proměnná. Bude zjišťován otázkou číslo 10.

H2.2.5 Věřící senioři deklarují vyšší ochotu zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů než senioři nevěřící.

Víra je *dichotomická* proměnná, nabývající podob: 1. věřící, 2. nevěřící. Přihlášení se k jakékoli víře znamená, že respondent je věřící. Bude zjišťována otázkou číslo 11.

4.4 Metoda a výzkumná technika

Výzkum byl rozdělen do dvou vzájemně navazujících etap. V první etapě výzkumu jsem mapovala možnosti zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů ve městě Olomouci. Databází všech formálních dobrovolnických možností je web, spravovaný Národním dobrovolnickým centrem HESTIA – „dobrovolnik.cz“. Protože cílem mého bádání bylo dobrovolnictví seniorů a to přímo *seniorů pro seniory*, vyhledávala jsem organizace, které se zaměřují na programy zprostředkující dobrovolnické aktivity pro tuto cílovou skupinu. Pro Olomouc činí aktuální nabídka 31 nejrozličnějších možností zapojení se do dobrovolnických programů v různých oblastech působení (DOBROVOLNIK II.). Organizace, které mají ve svých programech zařazeno dobrovolnictví pro seniory (oblast působení sociální a sociálně zdravotní), čítá ve městě Olomouc počet tři. A to charitativní a humanitární Maltézská pomoc, Olomoucké dobrovolnické centrum JIKA a Charita Olomouc (DOBROVOLNIK II.).

Všechny tři, z výše zmíněných organizací, jsem navštívila a seznámila se s jejich programy. Jako první jsem měla schůzku s koordinátorkou dobrovolníků v Maltézské pomoci, Mgr. Lucií Švábovou. Setkání proběhlo 11. 11. 2015. Rozhovorem jsem získala potřebné informace o organizaci i konkrétně o dobrovolnických programech ve prospěch seniorů. Paní magistra mi také zprostředkovala osobní kontakt s jednou ze senierek, zapojenou dobrovolnického programu ve prospěch seniorů. Další schůzka se uskutečnila 30. 11. 2015 na Charitě Olomouc. I zde se mi po rozhovoru s Ing. Miladou Malíškovou podařilo získat příslušné informace. Dozvěděla jsem se, že v současné době se žádný z dobrovolníků aktivně nezapojuje do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů. A to nejen z důvodu nedostatku dobrovolníků, ale také projeveného nezájmu ze strany klientů (seniorů) sociálních služeb. Nejpřínosnější pro mne byla schůzka s Mgr. Jiřím Langem z olomouckého dobrovolnického centra JIKA, která se uskutečnila 4. 1. 2016. Byla jsem seznámena se všemi přijímajícími organizacemi,

se kterými centrum spolupracuje, i s celým chodem centra. Pan Lang mi podrobně popsal fungování sociálních služeb v jednotlivých centrech a zapojování se dobrovolníků. Od všech organizací jsem získala číselné údaje o současném stavu aktivně zapojených dobrovolníků seniorů a dobrovolníků seniorů pro seniory (viz. Analýza a interpretace výsledků výzkumu).

Druhá etapa měla charakter kvantitativního výzkumu a vycházela z poznatků etapy první. Výzkumnou technikou této fáze, ve které jsem se zaměřila na informovanost a zájem aktivních seniorů o zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů, bylo dotazníkové šetření. Tato technika byla zvolena především pro svou nízkou finanční a časovou náročnost. Za další výhodu této formy sběru dat se považuje vysoká anonymita, která do jisté míry zabraňuje zkreslování odpovědí. Obavy z malé návratnosti, o které mluví Disman (2002, s. 141), se nepotvrdily. Návratnost dotazníků byla 92,3%.

Dotazník se skládá převážně z uzavřených otázek. Vyskytují se v něm také polouzavřené otázky a otázka filtrační. Tento dotazník byl před samotným výzkumem ověřen za pomoci předvýzkumu, kterého se zúčastnilo 5 náhodně zvolených studentů Univerzity třetího věku v Olomouci. Po vyplnění dotazníků jsem se seniorů tázala na jejich připomínky, které jsem se zaznamenávala. Na základě zjištěných nedostatků byly provedeny drobné úpravy. Konkrétně bylo přepracováno grafické zobrazení Likertovy škály u otázek č. 7 a 8. Stávající provedení bylo pro respondenty předvýzkumu nesrozumitelné. Protože se jednalo o skupinu seniorů, musela být také poupravena velikost písma dotazníku. Ukázku dotazníku naleznete v příloze č. 1.

4.5 Výzkumný soubor

Sběr dat pro dotazníkové šetření probíhal na Univerzitě třetího věku v Olomouci. Jak upozorňuje Jaroslava Hasmanová Marhánková, jednou z forem aktivního stárnutí je právě zapojení se do celoživotního vzdělávání (Hasmanová Marhánková, 2013. s. 13).

Univerzity třetího věku jsou součástí celoživotního vzdělávání, poskytují vzdělání občanům starším 50ti let. Univerzita třetího věku v Olomouci připravuje nejrůznější edukační aktivity. Standartní délka studia je tři roky. Posluchači nejprve absolvují dvousemestrální všeobecný 1. ročník a následně si volí specializované běhy podle osobního zaměření.

Výzkumný soubor tvořili posluchači 1. ročníku, jednak z důvodu všeobecného zaměření seniorů, v druhé řadě pro snadnější organizaci samotného průběhu šetření. 1. ročník je zastoupen počtem 122 posluchačů. Na základně informací poskytnutých U3V, bylo zjištěno, že kritériím hranice věku 60 let a místa bydliště Olomouc vyhovuje 78 z nich. Výuka posluchačů je rozdělena do dvou skupin, proto sběr dat probíhal ve dvou předem domluvených termínech. Bylo mi vyhrazeno 25 minut přednášky, během kterých jsem posluchače seznámila se svým tématem, kritérii a požádala je o vyplnění dotazníků. Byly rozdány a následně navraceny 72 dotazníky.

Konečný vzorek byl tvořen 72 respondenty. Věkové rozložení a rozložení pohlaví respondentů je popsáno v tabulce č 1.

Věk	Ženy	Muži	Celkem
60 – 64	28	2	30
65 – 69	15	6	21
70 – 74	10	3	13
75 – 79	6	0	6
80 a více	2	0	2
Celkem	61	11	72

Tabulka č. 1 – Rozložení respondentů podle věku a pohlaví

5. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Analýza a interpretace výsledků je zaměřena nejprve na seznámení s organizacemi, které ve městě Olomouci poskytují možnost zapojit se do dobrovolnických programů ve prospěch seniorů. Následuje analýza výsledků dotazníkového šetření. Na závěr přináší tato kapitola shrnutí celého výzkumu.

5.1 Organizace

5.1.1 Olomoucké dobrovolnické centrum JIKA

Centrum bylo založeno v roce 2005 s cílem podpory a propagace dobrovolnických aktivit. V současné době spolupracuje se 40 organizacemi z oblasti zejména sociální, sociálně-zdravotní, ale také kulturní, ekologické a v oblasti práce s dětmi a mládeží. Jedná se o organizace přímo v Olomouci nebo organizace v blízkém okolí. Centrum s přijímajícími organizacemi uzavírá smlouvy, které obsahují podmínky a požadavky vzájemné spolupráce a následně jim zprostředkovává příslušné dobrovolníky. Zaměříme-li se na naši cílovou skupinu seniorů, potom se jedná o tyto organizace: Domov pro seniory Chválkovice – Olomouc, Domov pro seniory Loštice, ANVITA – domov pro seniory Olomouc, LDN – vojenská nemocnice Olomouc, Klub pro seniory Olomouc. Dobrovolníci, kteří se zapojují do těchto programů, navštěvují buď konkrétního seniora, nebo docházejí do určitého domova, kde se setkávají s více seniory. Z dobrovolnických aktivit převládají dobrovolnické aktivity dlouhodobé, kdy se dobrovolníci věnují většinou individuálně klientům, za kterými docházejí jako společníci. Náplní jejich dobrovolnické pomoci je hlavně poskytnutí sociálních kontaktů, kterých se opuštěným seniorům v zařízeních mnohdy nedostává. Dobrovolníci si se seniory povídají, předčítají jim knihy, chodí na procházky. Zkrátka zpříjemňují jejich volné chvíle (LANG, 2016).

Celkový počet aktivních dobrovolníků k datu 4. 1. 2016 je 131. Z tohoto počtu jsou pouze 2 dobrovolnice v seniorském věku, 11 dobrovolníků

zapojených do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů a žádný dobrovolník senior zapojující se do dobrovolnického programu pro seniory (LANG, 2015).

Celkem počet aktivních dobrovolníků	132
Z toho dobrovolníků zapojených do dobrovolnických aktivit pro seniory	11
Z toho dobrovolníků seniorů – 60+	2
Z toho dobrovolníků seniorů 60+ pro seniory	0

Tabulka č. 2 – Počty dobrovolníků v Olomouckém dobrovolnickém centru JIKA (Zdroj: Informace získané rozhovorem s Mgr. Jiřím LANGEM, koordinátor dobrovolníků, Olomouc 4. 1. 2016)

5.1.2 Obecně prospěšná společnost Maltézská pomoc

Maltézská pomoc je nestátní nezisková organizace, zřízená českým Velkopřevorstvím Suverénního řádu Maltézských rytířů. V Olomouci Maltézská pomoc působí od roku 2003. Obecně prospěšná společnost Maltézská pomoc poskytuje sociální služby a také realizuje dobrovolnické projekty. Organizace se zaměřuje zejména na oblasti sociální, sociálně-zdravotní, pečuje o rodiny s dětmi ze sociálně znevýhodněného prostředí, děti z dětských domovů a kojeneckých ústavů, opuštěné staré lidi a o staré lidi upoutané na lůžko, vězně, chudé rodiny, lidi starající se o příbuzné, o lidi postižené živelnými katastrofami, lidi bez domova a další potřebné (MALTÉZSKÁ).

Zaměříme-li se na naši cílovou skupinu seniorů, dobrovolníci navštěvují seniory, kteří žijí doma nebo v zařízeních. Maltézská pomoc zprostředkovává dobrovolníky do těchto zařízení: Domov důchodců Chválkovice, Centrum sociálních služeb Olomouc a Hospic na Sv. Kopečku. Dobrovolníků zapojených do dobrovolnictví pro seniory působí v rámci organizace v současné době 59. Dobrovolníci docházejí buď na pravidelné

schůzky s jedním klientem nebo na skupinové aktivity. S klienty si povídají, chodí na procházky, čtou nebo dělají jiné společné aktivity. Stejně jako u předchozího dobrovolnického centra, primárním cílem dobrovolnických aktivit je zprostředkovávat osamělým seniorům sociální kontakt (ŠVÁBOVÁ 2015).

Celkový počet aktivních dobrovolníků za organizaci k datu 11. 11. 2015 je 198. Z tohoto počtu je 10 dobrovolníků v seniorském věku 60+, 59 se zapojuje do programů ve prospěch seniorů. Na rozdíl od dobrovolnického centra JIKA, zde jsou 3 senioři, kteří se zapojují do programů ve prospěch seniorů (ŠVÁBOVÁ, 2015).

Celkem počet aktivních dobrovolníků	198
Z toho dobrovolníků zapojených do dobrovolnických aktivit pro seniory	59
Z toho dobrovolníků seniorů – 60+	10
Z toho dobrovolníků seniorů 60+ pro seniory	3

Tabulka č. 3 – Počty dobrovolníků v obecně prospěšné společnosti Maltéžská pomoc

(Zdroj: Informace získané rozhovorem s Mgr. Lucií ŠVÁBOVOU, koordinátor dobrovolníků, Olomouc 11. 11. 2015)

5.1.3 Charita Olomouc

Charita Olomouc je nezisková církevní organizace spadající do sítě charit, které působí na území celé České republiky. Organizace byla zřízena olomouckým arcibiskupem již v roce 1993. Svoji činnost vyvíjí v Olomouci a blízkém okolí. Úzce spolupracuje s dalšími neziskovými organizacemi, úřady v regionu, farnostmi i dalšími institucemi (CHARITA).

I tato organizace spolupracuje s dobrovolníky, kteří se mohou zapojit do nejrůznějších aktivit. Dobrovolníci pomáhají v jednotlivých sociálních službách Charity Olomouc. Jednou z forem zapojení se je dobrovolnictví

v oblasti pomoci seniorům. Dobrovolníci mají možnost docházet za konkrétním seniorem do domácnosti, kde klientovi pomáhají s drobnými pracemi v domácnosti a tráví s ním volný čas. V současné době nejsou žádní dobrovolníci zapojeni do dobrovolnictví pro seniory (MALÍŠKOVÁ, 2016).

Celkový počet aktivních dobrovolníků Charity Olomouc k datu 30. 11. 2015 je 200. Z tohoto počtu je 10 dobrovolníků v seniorském věku 60+. Žádní dobrovolníci nejsou zapojeni do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů (MALÍŠKOVÁ, 2016).

Celkem počet aktivních dobrovolníků	200
Z toho dobrovolníků zapojených do dobrovolnických aktivit pro seniory	0
Z toho dobrovolníků seniorů – 60+	10
Z toho dobrovolníků seniorů 60+ pro seniory	0

Tabulka č. 4 – Počty dobrovolníků Charita Olomouc

(Zdroj: Informace získané rozhovorem s Ing. Miladou MALÍŠKOVOU, koordinátor dobrovolníků, Olomouc 30. 11. 2015)

5.1.4 Shrnutí

Tabulky počtů zastoupení dobrovolníků v jednotlivých organizacích ukazují, že za Maltézskou pomoc tvoří seniorská populace dobrovolníků 5,1% z celkového počtu, za dobrovolnické centrum JIKA 1,5% a za Charitu Olomouc 5%. Zapojení dobrovolníků seniorů do pomoci jiným seniorům je pak záležitostí naprosto ojedinělou.

Cílem mého prvotního záměru bylo orientovat se pouze na organizace, zjistit typy a rozsah frekvence dobrovolnických aktivit vykonávaných seniory ve prospěch seniorů, jejich zkušenosti, a to ze strany dobrovolníků i samotných příjemců dobrovolnických služeb. Splnění cíle mi vzhledem k zjištěným faktům, že senioři se téměř nezapojují do dobrovolnických aktivit ve prospěch

seniorů, nebylo umožněno. Svou pozornost jsem tedy zaměřila na potencionální dobrovolníky, posluchače Univerzity třetího věku v Olomouci. Záměrem této etapy výzkumu bylo zjistit, jaká je informovanost a potencionální ochota aktivních seniorů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů ve městě Olomouci.

5.2 Interpretace výsledků dotazníkového šetření

Informovanost a potencionální zájem či ochota zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů, jsou témata, jimiž jsem se v rámci dotazníkového šetření zabývala. Před samotným popisem výsledků podotýkám, že na základě nereprezentativního výzkumného vzorku nelze ze získaných údajů posuzovat platnost hypotéz.

5.1.2 Informovanost

Informovanost aktivních seniorů o možnostech zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů byla zjišťována třemi otázkami. Na základě těchto otázek, byla posuzována celková informovanost respondentů. První otázka se zaměřovala na samotné povědomí respondentů o existenci možností zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů.

Odpověď	Počet	%
Ano	43	59,72%
Ne	29	40,28%
Celkem	72	

Tabulka č. 5 – Četnost odpovědí na otázku č. 1 - Víte o tom, že seniori mají možnost zapojit se do dobrovolnictví ve prospěch jiných seniorů?

Více než třetina respondentů uvedla odpověď „ne“, a byla tak zařazena do skupiny s nulovou informovaností. Další otázka byla zaměřena na uvedení

konkrétního způsobu činnosti dobrovolnictví pro seniory. U otázky byl výběr z několika možností, respondenti mohli označit více odpovědí. Ve finálním třídění a zaznamenávání zjištěných dat bylo rozhodující, zda respondent zná či nezná konkrétní způsob pomoci. Žádný z respondentů neoznačil možnost „Neslyšel/a jsem o žádném konkrétním způsobu“. Nejčtenější odpovědí, byla možnost „předčítání seniorům“.

Odpověď	Počet označení
Trávení volného času se seniorem v zařízení	12
Doprovázení seniora na vycházky	11
Předčítání seniorům	22
Návštěva seniora v domácnosti	9
Jiné	3
Neslyšel/a jsem o žádném konkrétním způsobu	0
Celkem vybraných možností	48

Tabulka č. 6 – Četnost odpovědí na otázku č. 2 - . O jakém způsobu dobrovolnictví seniora pro seniory jste již někdy slyšela/a

Na otázku, zaměřující se na znalost konkrétní organizace, odpovídalo 43 respondentů.

Odpověď	Počet	%
Ano	8	18,6%
Ne	35	81,4%
Celkem	43	

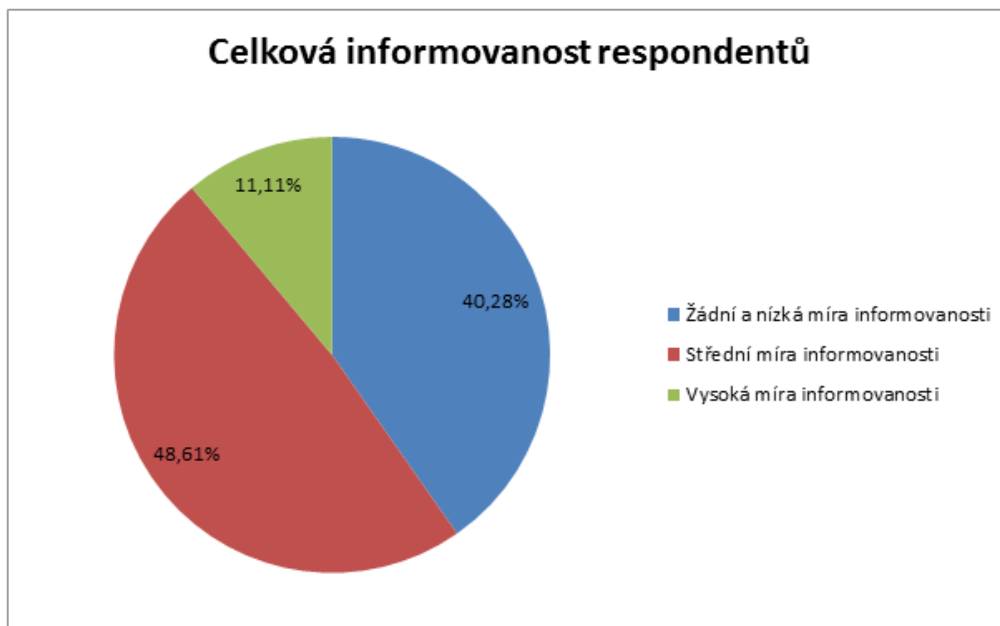
Tabulka č. 7 – Četnost odpovědí na otázku č. 3 - Znáte nějakou organizaci v Olomouci, která zprostředkovává dobrovolnické programy „senioři seniorům“?

V případě odpovědi „ano“, bylo podmínkou uvést také název konkrétní organizaci. Za správné odpovědi, byly hodnoceny tyto možnosti: *Maltézská pomoc, Charita Olomouc, JIKA Olomouc*. Při uvedení odpovědi „ano“, ale neuvedení konkrétní organizace nebo uvedení chybné organizace, byla odpověď zaznamenána jako „ne“. Uvést správnou organizaci bylo schopno pouze 8 respondentů ze 43, kteří na tuto otázku odpovídali. Na základě těchto tří otázek byla vyhodnocena celková informovanost respondentů.

	Žádní a nízká míra informovanosti	Střední míra informovanosti	Vysoká míra informovanosti	Celkem
Celkem	29	35	8	72
%	40,28%	48,61%	11,11%	

Tabulka č. 8 – Celková informovanost respondentů o možnostech zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů

Žádnou a nízkou informovanost prokázalo 40,28% respondentů. Střední míra informovanosti, to znamená, že mají povědomí o existenci této možnosti a znají konkrétní možnost pomoci seniorům, byla zaznamenána u 48,61% respondentů. Znalost také konkrétní organizace zprostředkovávající tuto možnost ve městě Olomouci, tedy vysokou míru informovanosti, bylo schopno prokázat pouze 11,11% respondentů.



Graf č. 2 – Celková míra informovanosti respondentů o možnostech zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů

Další část informovanosti byla zaměřena na agitaci. I když byly uvedeny konkrétní způsoby agitace, při vyhodnocování byly tyto možnosti rozděleny pouze na agitaci přímou a agitaci prostřednictvím multimédií.

Odpověď	Počet	%
Přímá agitace	6	13,95%
Agitace prostřednictvím multimédií	35	81,40%
Agitace přímá + agitace prostřednictvím multimédií	2	4,65%
Celkem	43	

Tabulka č. 9 – Agitace - Odkud/od koho jste se dozvěděl/a o možnosti zapojení se do dobrovolnického programu „senioři seniorům“

Předpoklady se potvrdily a ukázalo se, že agitace nepřímá je jednoznačně častější. Zatímco s agitací prostřednictvím multimédií se setkala 81,4% respondentů, s agitací přímou pouze 13,95%.

5.2.2 Předchozí zkušenost

Předchozí zkušenost se zapojením se do dobrovolnických činností je další částí dotazníků. Byla zjišťována předchozí zkušenost přímá, to znamená přímé zapojení respondenta do jakýchkoli dobrovolnických aktivit a zkušenost nepřímá, tj. zapojení blízké osoby do dobrovolnických aktivit. Předchozí zkušenost přímou uvádí 18% respondentů a zkušenost nepřímou 21%. O vlivu předchozí zkušenosti na ochotu zapojit se do dobrovolnických aktivit budeme hovořit později.

5.2.3 Ochota zapojit se do dobrovolnických programů

Nyní přistupme k analýze *ochoty* seniorů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů. Ochota byla měřena na Likertově škále od 1 do 5, kdy 1 znamenala jednoznačnou ochotu zapojit se a 5 jednoznačnou neochotu.

Ochota zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů	Počet	%
1	6	8,33%
2	8	11,11%
3	27	37,50%
4	8	11,11%
5	23	31,95%
Celkem	72	

Tabulka č. 10 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů



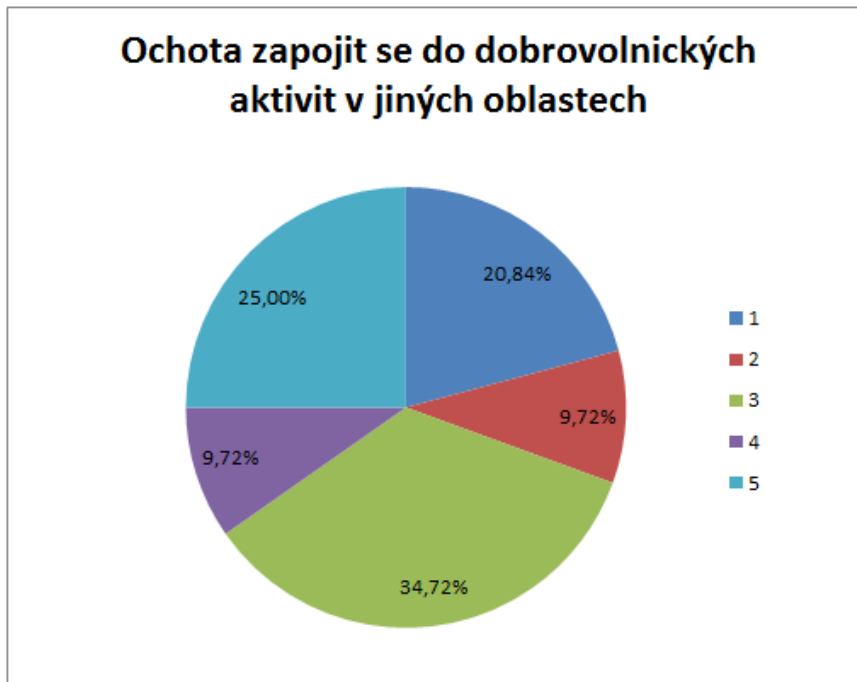
Graf č. 3 – Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů

Po sloučení možností „1“ a „2“ a možností „4“ a „5“ lze z grafického znázornění a tabulky s konkrétními číselnými údaji vyčíst, že do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů je ochotno se zapojit 19,4% respondentů, 37,5% je názorově nevyhraněných a 43,1% není ochotno se do těchto programů zapojovat. Stejná otázka byla položena také na ochotu zapojit se do jakýchkoli jiných dobrovolnických aktivit, než je dobrovolnictví v oblasti pomoci seniorům.

Ochota zapojit se do dobrovolnických aktivit v jiných oblastech	Počet	%
1	15	20,84%
2	7	9,72%
3	25	34,72%
4	7	9,72%
5	18	25%
Celkem	72	

Tabulka č. 11 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit v jiných oblastech

Ochota zapojit do dobrovolnictví v jiných oblastech se oproti ochotě zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů zvyšuje na 30,6%. Názorově nevyhraněných respondentů je v tomto případě 34,72% a neochotných zapojit se 34,72%.



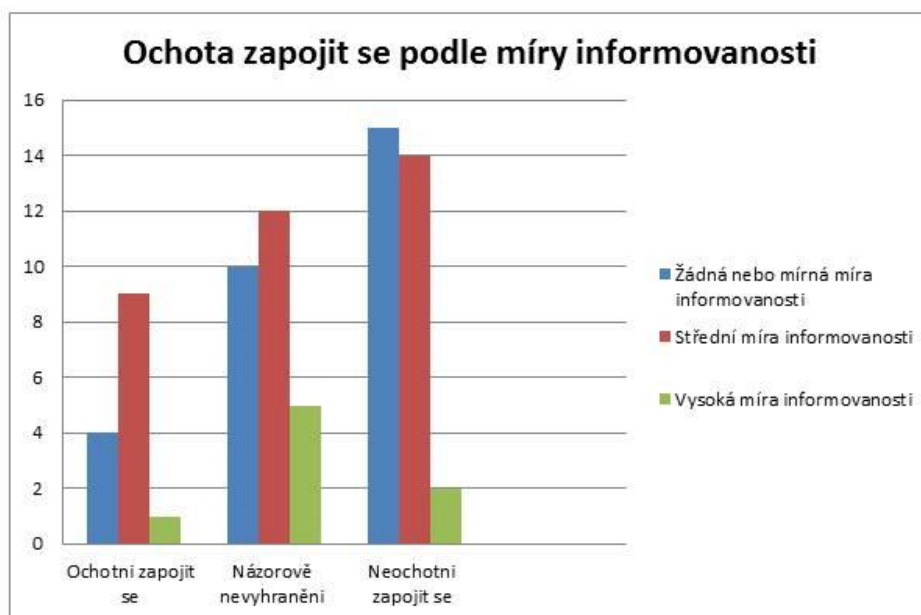
Graf č. 4 – Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit v jiných oblastech

Nyní se zaměříme na *ochotu zapojit se* do dobrovolnických programů ve prospěch seniorů v závislosti na míře informovanosti, pohlaví, předchozí zkušenosti, věku a víře. Vzhledem k tomu, že ochotných zapojit se bylo pouze 19,4%, což je 14 respondentů nejsou tyto výsledky nijak hodnotitelné.

	Žádná nebo mírná míra informovanosti	%	Střední míra informovanosti	%	Vysoká míra informovanosti	%	Celkem
Ochetni zapojit se	4	13,79%	9	25,72%	1	12,5%	14
Názorově nevyhranění	10	34,48%	12	34,28%	5	62,5%	27
Neochotni zapojit se	15	51,73%	14	40%	2	25%	31
Celkem	29		35		8		72

Tabulka č. 12 – Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle míry informovanosti

Zaměříme-li se na ty respondenty, kteří jsou, nebo nejsou ochotni zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů a pomineme ty, kteří označili na Likertově škále možnost 3 a považujeme je tak, za názorově nevyhraněné, pak 51,73% z těch, kteří disponují žádnou nebo mírnou informovaností nejsou ochotni zapojit se do dobrovolnických programů a 13,79% je ochotných se zapojit. U střední míry informovanosti se ochota zapojit se procentuálně zvyšuje na 25,72% a neochota snižuje na 40%. U vysoké informovanosti bychom podle našich předpokladů očekávali nejvyšší míru ochoty zapojit se. Ale není tomu tak, pouze 12,5% z vysoce informovaných je ochotných se zapojit, nejvíce z nich je názorově nevyhraněných – 62,5% a 25% není ochotno se zapojit.

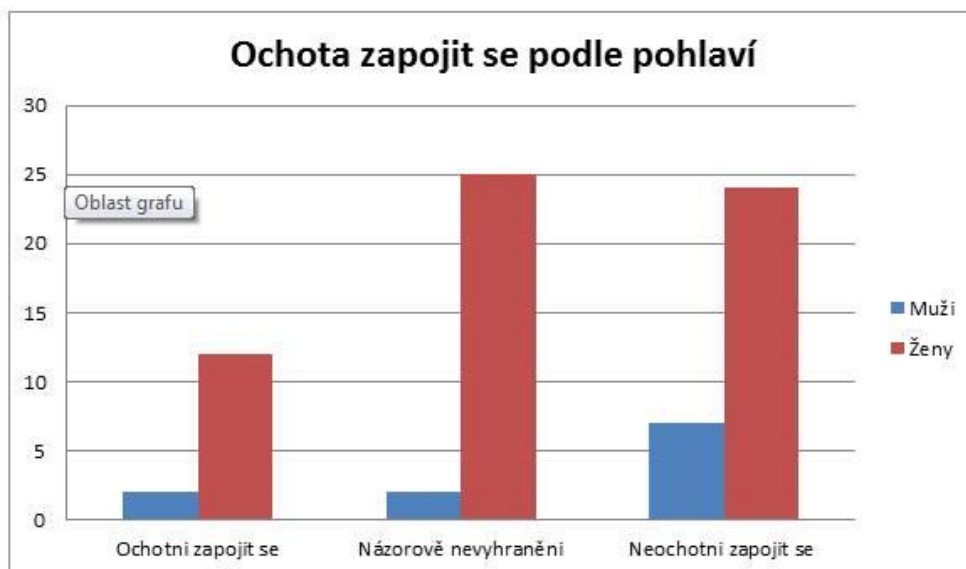


Graf č. 5 – Ochota zapojit se do dobrovolnických aktivit podle míry informovanosti

Výzkumu se zúčastnilo 61 žen a 11 mužů. Ochotných zapojit se do dobrovolnických programů ve prospěch seniorů bylo 19,67% žen, názorově nevyhraněných žen 40,98% a neochotných zapojit se 39,34% z nich. Z 11 mužů bylo neochotných zapojit se 63,64%, ochotných 18,18% a názorově nevyhraněných taktéž 18,18% respondentů.

	Ženy	%	Muži	%	Celkem
Ochotni zapojit se	12	19,67%	2	18,18%	14
Názorově nevyhranění	25	40,98%	2	18,18%	27
Neochotni zapojit se	24	39,34%	7	63,64%	31
Celkem	61		11		72

Tabulka č. 13 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle pohlaví

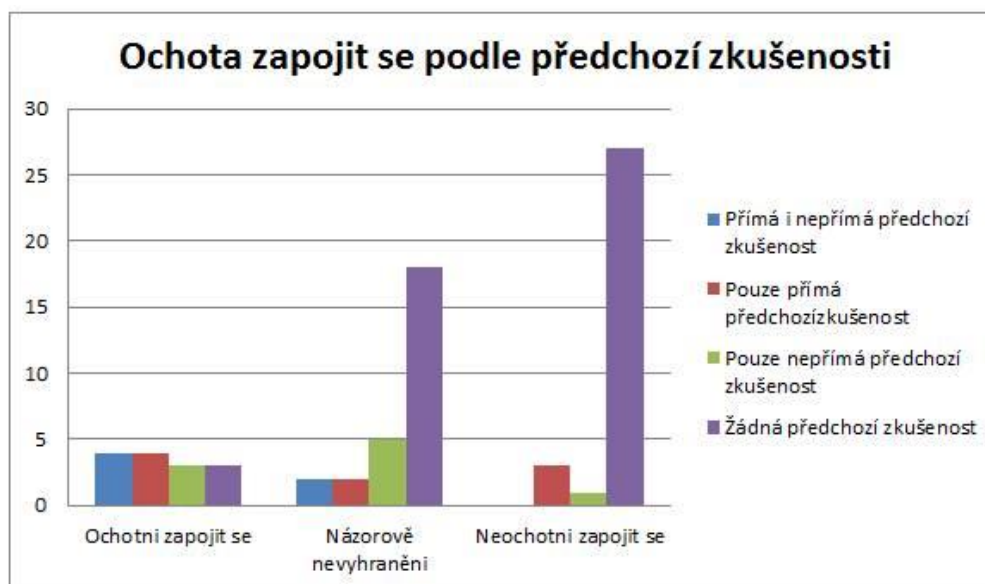


Graf č. 6 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle pohlaví

U předchozí zkušenosti respondentů a ochotě zapojit se pozorujeme jisté souvislosti. Z těch, kteří mají přímou a nepřímou předchozí zkušenost s dobrovolnickými aktivitami (6 respondentů), jsou 4 ochotni zapojit se a nikdo z nich neochotný zapojit se. Nejvíce respondentů uvedlo, že nemají žádnou předchozí zkušenost – 48 respondentů. Z nich bylo ochotni zapojit se pouze 3 respondenti a neochotných zapojit 27 respondentů.

	Přímá i nepřímá předchozí zkušenost	%	Pouze přímá předchozí zkušenost	%	Pouze nepřímá předchozí zkušenost	%	Žádná předchozí zkušenost	%	celkem
Ochetni zapojit se	4	66,67%	4	44,44%	3	33,33%	3	6,25%	14
Názorově nevyhraněni	2	33,33%	2	22,22%	5	55,55%	18	37,5%	27
Neochotni zapojit se	0	0%	3	33,33%	1	11,11%	27	56,25%	31
Celkem	6		9		9		48		72

Tabulka č. 14 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle předchozí zkušenosti



Graf č. 7 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle předchozí zkušenosti

Zaměříme-li se na věkové rozložení respondentů, nejvíce z nich řadíme do kategorie 60-69 let – 51 respondentů. Ve věkové hranici 70-79 odpovídalo 19 respondentů a 2 respondenti byli starší 80let. Vzhledem k nerovnoměrnému rozložení nemůžeme ani v tomto případě pozorovat, jestli se se zvyšujícím věkem snižuje ochota a naopak.

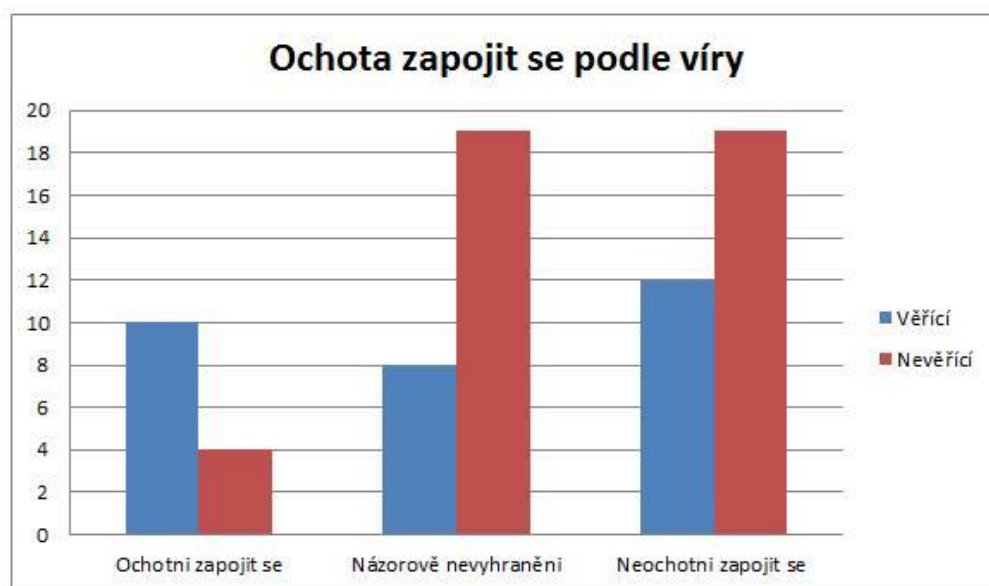
	60 – 69let	%	70 – 79let	%	80let a více	%	Celkem
Ochotni zapojit se	10	19,60%	4	21,05%	0	0%	14
Názorově nevyhraněni	21	41,18%	6	31,58%	0	0%	27
Neochotni zapojit se	20	39,22%	9	47,37%	2	100%	31
Celkem	51		19		2		72

Tabulka č. 15 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle věku

	Věřící	%	Nevěřící	%	Celkem
Ochotni zapojit se	10	33,3%	4	9,52%	14
Náзорově nevyhranění	8	26,7%	19	45,24%	27
Neochotni zapojit se	12	40%	19	45,24%	31
Celkem	30		42		72

Tabulka č. 16 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle víry

Věřících respondentů odpovídalo 30. 33,3% z nich bylo ochotných se zapojit, 40% neochotných se zapojit a 26,7% názorově nevyhraněných. Nevěřících respondentů odpovídalo 42, ochotu zapojit se prokázalo pouhých 9,52%, neochotu 45,24% a neutralitu také 45,24%.



Graf č. 8 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle víry.

6. Shrnutí výzkumu

Výsledky dotazníkového šetření korespondují s fakty zjištěnými v organizacích. Jen velmi malá část respondentů projevuje ochotu zapojit se do dobrovolnických aktivit, jak v oblasti pomoci seniorům, tak v oblastech ostatních. Negativní odezvy na toto téma byly pozorovatelné již při samotném průběhu sběru dat z reakcí respondentů. Po úvodním slovu se rozběhly krátké diskuze o nesmyslnosti tématu. Při odevzdávání dotazníků některé ze senierek, jakoby na svou obhajobu, vysvětlovaly, že mají dost starostí samy se sebou (ještě tak pomáhat někomu dalšímu). To vše se projevuje i ve výsledcích. Procentuálně největší podíl odpovědí na otázku ochoty zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů i dobrovolnických aktivit ostatních vychází u možností vyjadřujících neochotu zapojit se. Vysokou četnost odpovědí pozorujeme také u názorové nevyhraněnosti. To znamená, že respondenti označovali na škále ochoty zapojit se do dobrovolnických programů stupeň 3. Tento fakt můžeme spojovat s nedostatečnou informovaností o daných možnostech, která se v dotazníkovém šetření také jednoznačně projevuje. O souvislostech ochoty zapojit se mezi věkem, vírou, pohlavím, mírou informovanosti a předchozí zkušenosti, které zmiňujeme v hypotézách, nemůžeme usuzovat. Vůči předpokladům však můžeme vidět souvislosti mezi předchozí zkušeností se zapojením se a ochotou zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů. Žádný z respondentů disponující přímou i nepřímou osobní zkušeností nevykazuje neochotu zapojit se do dobrovolnických programů ve prospěch seniorů. To nahrává předpokladu, že hlavním důvodem projevené neochoty či neutrality zapojit se do dobrovolnických programů je nedostatečná informovanost, nedostatečná zkušenost s touto činností a špatná propagace ze strany organizací. Seniorům by dobrovolnictví mohlo mnohé přinášet. Problémem je, že je na tyto možnosti nikdo neupozorní. Seniorsky tak ani nenapadne, že by podobnou činnost mohli vykonávat. Nevědí, co je možné očekávat a neuvědomují si benefity této aktivity. Všechny ze tří navštívených organizací přiznávají, že se nijak

nezaměřují na propagaci dobrovolnických programů mezi seniory. Největší podíl dobrovolníků je z řad mladých studentů. Přesvědčila jsem se o tom, že i když myšlenka dobrovolnictví seniorů či dobrovolnictví seniorů přímo pro seniory je bezpochyby zajímavá, není nijak realizována. Organizace se zaměřují na získávání spíše mladých lidí, převážně prostřednictvím nepřímé agitace. Tato skutečnost má dopad na nedostatečnou informovanost seniorů o možnostech zapojení se do dobrovolnických programů, tedy i dobrovolnických programů ve prospěch seniorů a následnou neochotu se do těchto programů zapojit.

ZÁVĚR

Teoretická část se zabývá vymezením pojmů souvisejících s problematikou, kterou se tato práce řeší. Seniorského věku se v důsledku demografického stárnutí dožívá stále větší počet občanů. Dříve byli staří lidé spojováni především s pasivitou a rezignací. Mění se situace tyto představy vyvrací a žádá si, co nejdéle možnou integrovanost seniorů ve všech sférách sociálního života. Tato myšlenka je také cílem konceptu aktivního stárnutí, který na stárnutí nahlíží pozitivně a snaží se různými prostředky co nejdéle udržovat aktivitu starších lidí. Mění se demografická situace si žádá a bude žádat stále větší mezigenerační solidaritu. Dobrovolnictví je dobrým příkladem občanské participace. Dobrovolnictví seniorů je považováno za jednu z jednoznačně přínosných forem aktivního stárnutí, prospěšnou jednak společnosti, ale také seniorům samotným. Populace seniorů je výrazně heterogenní. Na seniory tak v souvislosti s dobrovolnictvím můžeme nahlížet ve dvou směrech. Jako na seniory zapojující se do dobrovolnických aktivit nebo jako na klienty sociálních služeb, kteří dobrovolnickou pomoc přijímají.

Empirická část je rozdělena do dvou vzájemně navazujících etap. Cílem první etapy bylo zjistit potenciál formálních dobrovolnických aktivit ve městě Olomouci. Vzhledem k získaným faktům, bylo navázáno druhou etapou, při které byla, za pomoci dotazníkového šetření, zjišťována informovanost a potencionální ochota seniorů Univerzity třetího věku v Olomouci zapojit se do dobrovolnických programů ve prospěch jiných seniorů.

Při zpětném pohledu na výsledky dotazníkového šetření i informace získané v konkrétních olomouckých organizacích, vyplývají výsledky, na jejichž základě lze vyvodit určité závěry a doporučení, které by mohly vést ke zlepšení propagace dobrovolnických programů a změně pohledu seniorů na tyto aktivity. Jednou z příčin minimálního zapojení seniorů do dobrovolnických aktivit, ať už ve prospěch seniorů, či do aktivit jiných, je nedostatečná informovanost seniorů o těchto možnostech a pasivita organizací, které tyto aktivity zprostředkovávají.

Na závěr bych chtěla potvrdit poznatky výzkumů Friče a Pospíšilové, že i když dobrovolnictví v České republice není natolik rozšířené, jako například v sousedním Německu, našlo si své příznivce a byly položeny dobré základy k dalšímu rozvoji. Rozvoj bude potřebovat aktivnější přístup, větší publicitu i cílenou politiku dobrovolnictví (Frič, Pospíšilová, 2001, s. 115). Stejně tak, je tomu u dobrovolnictví seniorů a dobrovolnictví seniorů pro seniory. I minimální projevené ochoty by se mělo využít a organizace by měly přispívat k větší publicitě mezi seniory. Dobrovolnictví seniorů je obdivuhodné a je důležité jej podporovat. S panem Jiřím Langem z olomouckého dobrovolnického centra JIKA jsme společně zahájili realizaci propagace dobrovolnických programů seniorů pro seniory mezi posluchače Univerzity třetího věku v Olomouci. JIKA také od 10. 2. 2016 zahajuje nový dobrovolnický program „Senioři seniorům“. Doufám, že touto prací, ale i svou další činností přispějí k šíření myšlenky dobrovolnictví seniorů.

Anotace

Dobrovolnictví přináší mnoho příležitostí, které mohou být přínosem pro starší generaci a starší generace disponuje benefity, které mohou být přínosem pro dobrovolnictví. Bakalářská práce je zaměřena na dobrovolnické aktivity seniorů ve prospěch jiných seniorů ve městě Olomouci. Mapuje možnosti zapojení se do dobrovolnických programů v oblasti pomoci seniorům. Následně se na základě zjištěných poznatků zaměřuje na informovanost a potencionální ochotu aktivních seniorů Univerzity třetího věku v Olomouci zapojit se do těchto programů.

Klíčová slova: dobrovolnictví, stáří, stárnutí, aktivní senioři, křehcí a závislí senioři, informovanost, ochota zapojit se

Annotation

Volunteering offers many opportunities that could be beneficial for older generation and the older generation has benefits contributing to volunteering. My bachelor thesis is focused on volunteering of seniors to other seniors in Olomouc. It maps opportunities to participate in volunteer seniors help programs. Subsequently, on the basis of findings it focuses on awareness and potential willingness of active seniors of Third Age University in Olomouc to participate in these programs.

Keywords: volunteering, old age, aging, active seniors, frail and dependent elderly people, awareness, willingness to engage

Seznam použitých zdrojů

Literatura

DISMAN, M. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3 vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80- 246-0139-7.

DUBEN, R. 1996. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vyd. Praha: Codex. ISBN 80-85963-19-1.

FRIČ, P. a kol. 2001. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. 1. vyd. Praha: Agnes. ISBN 80-902633-7-2.

FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ T. a kol. 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes. ISBN 978-80-903696-8-9.

HAMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J. 2013. *Aktivita jako projekt. Diskurz aktivního stárnutí a jeho odezvy v životech českých seniorů a seniorek*. Praha: SLON. ISBN 978-80-7419-152-7.

HAŠKOVCOVÁ, H. 2010. *Fenomén stáří*. 2. vyd. Praha: Havlíček Brain Team. ISBN 978-80-87109-19-9.

KAFKOVÁ PETROVÁ, M. 2013. *Šedivějící hodnoty?: aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. ISBN 978-80-210-6310-5.

KAFKOVÁ PETROVÁ, M. 2014. *Aktivní stárnutí – příležitost, nebo nové dogma?* s. 65-72 in Štěpánková, H. a kol. *Současné otázky z pohledu biomedicíny a společenských věd*. Praha: UK Karolium. ISBN 978-80-246-2628-4.

KALVACH, Z. 2004. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0548-6.

KALVACH, Z. 2011. *Křehký pacient a primární péče*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4026-3.

KLIMEŠ, L. 1998. *Slovník cizích slov*. 6. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-04-26710-6.

KŘIVOKLADSKÝ, J. 2011. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: možnosti, které čekají*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3604-4.

MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. 1996. *Velký sociologický slovník – 1. svazek*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-164-1.

MLÝNSKÁ, J. 2011. *Péče o staré občany*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

MÜLLEROVÁ, M. 2011. *Dobrovolníci pro kulturu: dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. 1. vyd. Praha: Česká kancelář programu Culture nákladem Institutu umění - Divadelního ústavu. ISBN 978-80-7008-268-3.

MÜLPACHR, P. 2004. *Gerontopedagogika..* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3345-2.

RABUŠIC, L. 1993. *Česká společnost stárne.* 1. vyd. Brno: Rubikon Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1155-6.

RABUŠIC, L. VOHRALÍKOVÁ, L. 2004. *Čeští senioři včera, dnes a zítra.* Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno. ISBN 80-239-4218-2.

STUART-HAMILTON, I. 1999 *Psychologie stárnutí.* Praha: Portál. ISBN 80-7178-274-2.

SÝKOROVÁ, D. 2007. *Autonomie ve stáří.* Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN. 978-80-96429-62-5.

ŠORMOVÁ, L., KLÉGOVÁ, A. 2006. *Dobrovolnictví.* Praha: Vzdělávací instituce ochrany dětí, ISBN 80-86991-68-7.

ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L. 2015. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika.* 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5446-8.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ O. 2002. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích.* 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-514-8.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ O. 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích.* 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-178-6.

VESELÁ, J., VESELÁ, P. 2006. *Stáří, stárnutí a regionální aspekty české populace v oblasti stárnutí*. s. 116 -125 in Smutek, M., Kappl, M. 2006. *Proměny klienta služeb sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-716-1.

VOHRALÍKOVÁ, L., RABUŠIC, L. 2004. *Čeští senioři včera, dnes a zítra*. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno ISBN 80-239-4218-2.

WILSON, E. O 1993. *lidské přirozenosti: máme svobodnou vůli, nebo je naše chování řízeno genetickým kódem?*. Praha: Lidové noviny, Edice 21. ISBN 80-7106-076-3.

Elektronické zdroje:

DEMOGRAFIEINFO, *Demografické stárnutí ČR*. [online] 23. 3. 2012 [cit.

2016-02-12] Dostupné z:

http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=824

DOBRADUSE, *Projekt dobrá duše*. [online] 20. 9. 2012 [cit. 2016-03-20]

Dostupné z: <http://www.seniorum.cz/produkty-a-sluzby/5785-projekt-dobraduse>

DOBROVOLNIK, *Oblasti dobrovolnictví*. [online] [cit. 2016-02-05] Dostupné

z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/>

DOBROVOLNIK II [online] [cit. 2016-12-11] Dostupné z:

<http://www.dobrovolnik.cz/dobrovolnictvi-nabidka-a-poptavka/>

HESTIA, Legislativa dobrovolnictví - výňatky ze zákona o dobrovolné službě
[online] [cit. 2016-12-11] Dostupné z: <http://www.hest.cz/cs-CZ/pro-organizace/legislativa-dobrovolnictvi>

CHARITA [online] [cit. 2016-01-02] Dostupné z:
<http://www.olomouc.charita.cz/kdo-jsme/>

KRÁTKÁ, K. a kol. 2011. *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice.* [online] [cit. 2016-02-01]. Dostupné z:
http://sebevedome.tisnovsko.eu/download/dobrovolnictvi_CR_final.pdf

Kvalita života ve stáří 2008 [online] [cit. 2016-02-05] Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/cs/5045>

MALTÉZSKÁ [online] [cit. 2016-01-06] Dostupné z:
<http://www.maltezskapomoc.cz/kdo-jsme-my/co-delame/>

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017
[online] [cit. 2016-03-05] Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/14540/III_vlada__Akcni_plan_staruti_.pdf

POSPÍŠILOVÁ, T. 2010. *Dobrovolnictví v kontextu životní dráhy dobrovolníků.* [online] [cit. 2016-02-01]. Dostupné z:
http://lidemesta.cz/assets/media/files/12-2010-1/LM_1_10_Pospisilova.pdf

POSPÍŠILOVÁ, T. 2011. *Grassroots dobrovolnictví: definice, koncepty a témata.* [online] [cit. 2016-02-01]. Dostupné z:
http://lidemesta.cz/assets/media/files/12-2010-1/LM_1_10_Pospisilova.pdf

Projekce obyvatelstva České republiky 2013 [online] [cit. 2016-02-05]
<https://www.czso.cz/documents/10180/20567167/402013u.pdf/3cdc1b6f-9334-429e-99e6-f72b4047bee3?version=1.0>

TOŠNER, J. 2014. Studie o dobrovolnictví (Koncepte politiky vlády vůči
nestátním neziskovým organizacím do roku 2020). [online] [cit. 2016-02-01].

Dostupné

z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_tosner_pro_web.pdf

Právní předpisy

Zákon č. 198/2002 Sb. O dobrovolnické službě a o změně některých zákonů

Informace získané rozhovorem

Téma: Dobrovolnictví seniorů pro seniory

Rozhovor s Mgr. Lucií ŠVÁBOVOU, koordinátorka dobrovolníků – Maltéžská
pomoc Olomouc, 11. 11. 2015.

Téma: Dobrovolnictví seniorů pro seniory

Rozhovor s Ing. Miladou MALÍŠKOVOU, koordinátorka dobrovolníků –
Charita Olomouc,
30. 11. 2015.

Téma: Dobrovolnictví seniorů pro seniory

Rozhovor s Mgr. Jiřím LANGEM, koordinátor dobrovolníků – JIKA Olomouc,
4. 1. 2016.

Seznam grafů, tabulek a obrázků

Graf č. 1 – Počet obyvatel nad 65 let věku (s. 20)

(zdroj: Projekce obyvatelstva České republiky 2013, s. 6)

Obrázek č. 1 – Informovanost (s. 29)

Obrázek č. 2 – Deklarovaná ochota zapojit se (s. 30)

Obrázek č. 3 – Agitace (s. 31)

Obrázek č. 4 – Dobrovolnická aktivita (s. 33)

Obrázek č. 5 – Předchozí zkušenost (s. 34)

Tabulka č. 1 – Rozložení respondentů podle věku a pohlaví (s. 37)

Tabulka č. 2 – Počty dobrovolníků v Olomouckém dobrovolnickém centru JIKA (Zdroj: Informace získané rozhovorem s Mgr. Jiřím LANGEM, koordinátor dobrovolníků, Olomouc 4. 1. 2016) (s. 39)

Tabulka č. 3 – Počty dobrovolníků v obecně prospěšné společnosti Maltéžská pomoc (Zdroj: Informace získané rozhovorem s Mgr. Lucií ŠVÁBOVOU, koordinátor dobrovolníků, Olomouc 21. 12. 2015) (s. 40)

Tabulka č. 4 – Počty dobrovolníků charita Olomouc (Zdroj: Informace získané rozhovorem s Ing. Miladou MALÍŠKOVOU koordinátor dobrovolníků, Olomouc 30. 11. 2015) (s. 41)

Tabulka č. 5 – Četnost odpovědí na otázku č. 1 (s. 42)

Tabulka č. 6 – Četnost odpovědí na otázku č. 2 (s. 43)

Tabulka č. 7 – Četnost odpovědí na otázku č. 3 (s. 43)

Tabulka č. 8 – Celková informovanost respondentů o možnostech zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů (s. 44)

Graf č. 2 – Celková míra informovanosti respondentů o možnostech zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů (s. 45)

Tabulka č. 9 – Agitace (s. 45)

Tabulka č. 10 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů (s. 46)

Graf č. 3 – Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů (s. 47)

Tabulka č. 11 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit v jiných oblastech (s. 48)

Graf č. 4 – Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit v jiných oblastech (s. 49)

Tabulka č. 12 – Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle míry informovanosti (s. 50)

Graf č. 5 – Ochota zapojit se do dobrovolnických aktivit podle míry informovanosti (s. 51)

Tabulka č. 13 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle pohlaví (s. 51)

Graf č. 6 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle pohlaví (s. 52)

Tabulka č. 14 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle pohlaví (s. 52)

Graf č. 7 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle předchozí zkušenosti (s. 53)

Tabulka č. 15 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle věku (s. 53)

Tabulka č. 16 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle víry (s. 54)

Graf č. 8 - Ochota respondentů zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů podle víry. (s. 54)

Seznam příloh

1. Vzor dotazníku
2. Ukázka letáku propagujícího dobrovolnický program „Senioři seniorům“ – JIKA Olomouc

Přílohy

Příloha č. 1

Ukázka dotazníků

Dotazník

Vážené dámy, vážení pánové,

jsem studentkou oboru Sociologie a andragogika na Univerzitě Palackého v Olomouci. Ráda bych Vás požádala o zodpovězení několika otázek, které jsou součástí mé diplomové práce. Cílem tohoto dotazníku je zmapovat povědomí a potencionální zájem posluchačů Univerzity třetího věku v Olomouci o možnostech zapojení se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů.

Tento dotazník je anonymní a zodpovězení všech otázek je dobrovolné. Zavazuji se, že veškeré získané údaje využiji pouze pro účel své práce.

V případě jakýchkoliv dotazů se obraťte na následující kontaktní osoby:

Ivona Syrová

Diplomantka

Tel: 605740293

e-mail: IvonaSyrova@seznam.cz

Doc. PhDr. Dana Sýkorová, Ph.D.

Vedoucí bakalářské práce

Tel: 585633404

e-mail: dana.sykorova@upol.cz

Radmila Wagnerová

Odborná sekretářka

Tel.: 585633392

e-mail: radmila.wagnerova@upol.c

Filtrační otázka

1. Víte o tom, že senioři mají možnost zapojit se do dobrovolnictví ve prospěch jiných seniorů?

- a) ano
- b) ne

V případě, že vyberete odpověď „ne“, vynechejte prosím otázky č. 2,3 a 4 a pokračujte otázkou č. 5.

2. O jakém způsobu dobrovolnictví seniora pro seniory jste již někdy slyšela/a?

(nejprve vyčkáme spontánní odpovědi)

(můžete vybrat více možností)

- a) Trávení volného času se seniorem v zařízení
- b) Doprovázení seniora na vycházky
- c) Předčítání seniorům
- d) Návštěva seniora v domácnosti
- e) Jiné _____ *(uved'te prosím)*
- f) Neslyšel/a jsem o žádném konkrétním způsobu

3. Znáte nějakou organizaci v Olomouci, která zprostředkovává dobrovolnické programy „senioři seniorům“?

- a) ano _____ *(uved'te prosím)*
- b) ne

4. Odkud/od koho jste se dozvěděl/a o možnosti zapojení se do dobrovolnického programu „senioři seniorům“?

(můžete vybrat více možností)

- a) Leták na nástěnkách veřejných prostorů
- b) Informační články o dobrovolnictví v novinách
- c) Informace na webových stránkách organizací
- d) Inzerce (s cílem získání nových dobrovolníků)
- e) Účastnil/a jsem se přednášky na téma „dobrovolnictví“
- f) Byl/a jsem o možnosti zapojit se informován/a známým/známou
- g) K zapojení se do dobrovolnických aktivit pro seniory jsem byl/a vyzván/a (např. v klubu pro seniory, na ulici ...)
- h) K zapojení do dobrovolnických aktivit jsem byl/a vyzván/a autoritou (např. v rámci církve)

5. Máte osobní zkušenost se zapojením do jakýchkoliv dobrovolnické činnosti?

- a) **Ne**, nikdy jsem se do žádné dobrovolnické aktivity nezapojila/a

(můžete vybrat více možností)

- b) **Ano**, zapojil/a jsem se do dobrovolnických aktivit ve prospěch seniorů
- c) **Ano**, zapojil/a jsem se do dobrovolnických aktivit na pomoc lidem bez domova
- d) **Ano**, zapojil/a jsem se do dobrovolnických aktivit na pomoc dětem a mládež

e) **Ano**, zapojil/a jsem se do dobrovolnických aktivit v církevních a náboženských společnostech

f) **Ano**, zapojil/a jsem se do dobrovolnických aktivit v kultuře

g) **Ano**, zapojil/a jsme se do dobrovolnických aktivit v jiných oblastech

6. Víte o někom, ze svého blízkého okolí, kdo se zapojuje do dobrovolnické činnosti v jakékoli oblasti?

a) **Ano**, manžel/manželka

b) **Ano**, děti

c) **Ano**, vnoučata

d) **Ano**, alespoň jeden z rodičů

e) **Ano**, jiní příbuzní nebo známí

f) **Ne**, nikdo ze jmenovaných

7. Byl/a byste ochoten/a, zapojit se do dobrovolnických aktivit ve prospěch jiných seniorů? Vyjádřete prosím svou ochotu na škále od jedné do pěti.

(Vyhovující zakroužkujte)



8. A nyní prosím stejným způsobem vyjádřete, vaši ochodu zapojit se do dobrovolnických aktivit, ale v jakýchkoli jiných oblastech dobrovolnictví, než je pomoc seniorům.

(Vyhovující zakroužkujte)

Rozhodně ANO	→	1	2	3	4	5	←	Rozhodně NE
--------------	---	----------	----------	----------	----------	----------	---	-------------

A nakonec bych Vás ráda

požádala o zodpovězení ještě těchto tří otázek:

9. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) žena
- b) muž

10. Uveďte, jaký je Váš věk _____

11. Hlásíte se k nějaké církvi či vyznání?

- a) ano
- b) ne

**Nyní jste na konci dotazníku. Děkuji Vám za
Vaši ochotu a věnovaný čas.**

Příloha č. 2

Zdroj: <http://www.jikadobrovol.cz/home/?nid=10501-dobrovolnický-program-seniori-seniorum.html>

Ukázka letáku propagujícího dobrovolnický program „Senioři seniorům“ – JIKA Olomouc

Máte svá léta,
ale přesto
byste chtěli pomáhat?

Těší Vás společnost
Vašich vrstevníků?

Zkuste to jako
DOBROVOLNÍCI

Hledáme dobrovolníky
pro dobrovolnický program

SENIOŘI SENIORŮM



**Olomoucké
dobrovolnické
centrum, z.s.**

Horní náměstí 18, 779 00, Olomouc
Telefon: 773 998 585
E-mail: jika.dobrovol@seznam.cz
Web: www.jikadobrovol.cz

